

MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA

CURRICULUM ȘCOLAR
pentru disciplina
Limba și literatura română

Clasele a V-a – a IX-a

Chișinău, 2010

Aprobat:

- *la ședința Consiliului Național pentru Curriculum, proces-verbal nr.10 din 21 aprilie 2010;*
- *prin ordinul Ministrului Educației nr. 245 din 27 aprilie 2010*

COLECTIVUL DE AUTORI

Ediția 2010

Coordonator:

dr., prof. gr. did. superior **Adrian Ghicov**,
Agenția de Evaluare și Examinare a Ministerului Educației

Dezvoltarea conceptului:

Tatiana Cartaleanu, dr. conf. univ., Universitatea Pedagogică de Stat *Ion Creangă*

Olga Cosovan, dr. conf. univ., Universitatea Pedagogică de Stat *Ion Creangă*

Viorica Bolocan, dr., prof. gr. did. superior

Tamara Cristei, dr. conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova

Mircea Ciobanu, profesor, gr. did. superior

Mariana Jitari, profesor, gr. did. superior

Angela Grama-Tomiță, profesor, gr. did. superior

Ediția 2000, 2006

Coordonatori:

prof. univ., dr. hbt. **Vlad Pâslaru**, Institutul de Științe ale Educației

dr., prof., gr. did. superior **Adrian Ghicov**, consilier la Ministerul Educației
și Tineretului.

Realizarea conceptului:

dr., conf. univ., **Viorica Goraș-Postică**, Universitatea de Stat din Moldova.

dr., **Maria Hadîrcă**, cercetător științific, Institutul de Științe ale Educației.

prof. gr. did. superior **Viorica Bolocan**

prof. gr. did. superior **Ada Mihailovschi**

Preliminarii

Percepute ca anumite sisteme structurate de cunoștințe, capacități, dexterități și valori dobândite, formate și probate prin învățare, *competențele* permit identificarea și rezolvarea unor probleme specifice domeniilor de studiu în contexte variate de viață. Iată de ce, schimbarea accentului în construcția curriculară școlară de pe obiective pe competențe este pe deplin justificată, pentru că acest tip de proiectare vizează, în principal, achizițiile finale sesizabile ale învățării, care, valorificate la modul acțional și racordat la așteptările societății, formează certe trăsături de personalitate.

Într-un asemenea cadru pedagogic, *Curriculumul la Limba și literatura română* reprezintă un concept integrator al disciplinei, redimensionat pe un parcurs didactic modern și sistematic. În plus, menționăm că o competență apare ca structură piramidală, avînd la bază activitățile mai multor discipline școlare. Ea nu se formează la o singură disciplină, la o singură oră sau pe parcurs de semestru. Dacă privim trama educațională a elevului care vine din ciclul primar cu anumite competențe formate, ne dăm seama că studiul gimnazial al limbii și literaturii române îi va dezvolta competențele de comunicare și lectorale, iar gradul de dezvoltare a acestora va varia de la un an la altul. Elevul își va completa vocabularul activ, va asimila termenii inerenți demersului analitic, va citi și va comenta/interpreta numeroase texte literare și nonliterare. Totodată, achizițiile de vocabular și de lecturi nu se vor limita la orele de limbă și literatură română (și istoria, și matematica, și științele contribuie la aceste achiziții), nici nu se încheie la orele de studiu instituționalizat. În acest cadru, asimilarea unor tehnici de muncă intelectuală, aplicate la orice oră, creează premisele pentru formarea și dezvoltarea competenței de a învăța, a ști să înveți.

Documentul este orientat spre idealul educațional al modernității, fiind întemeiat pe principiile pedagogice de bază ale învățămîntului postmodern și ale didacticii active, ce vizează demersul complex predare - învățare - evaluare din perspectiva formării unui sistem pertinent de competențe menite să asigure interesele și nevoile educaționale ale elevilor, în scopul dezvoltării personalității umane, culturale și al inserției lor active și firești în viața profesională și socială.

Funcțiile curriculumului vizează, așadar, activitățile de predare - învățare - evaluare în diversitatea lor formativă, asigurînd interesul permanent al elevului pentru performarea sa ca vorbitor și cititor elevat, cult, pentru stimularea și dezvoltarea sa ca receptor/producător de mesaje și interpret de texte diverse, ce au o funcționalitate evidentă în contextul actual.

Din aceste funcții derivă și modalitățile de aplicare a curriculumului: adecvarea la situații reale de învățare a unităților de conținut, pentru atingerea standardelor de conținut și realizarea finalităților educaționale prin atingerea standardelor de competență.

Beneficiarii Curriculumului de Limbă și literatură română vor fi, în primul rînd, cadrele didactice, pentru care acest document va servi ca reper în proiectarea și

realizarea unui parcurs didactic eficient și, bineînțeles, autorii de manuale și auxiliare didactice.

Din perspectiva cadrelor didactice, în conformitate cu principiile literaturii/artei, comunicării și receptării, cu principiile conceptului educațional modern – învățămîntul formativ – *Curriculumul la Limba și literatura română* solicită o nouă atitudine față de elev, pe de o parte, tratîndu-l ca subiect al propriei formări comunicativ-lingvistice și literar-artistice, și față de materiile predate (sistemele și fenomenele limbii, operele și fenomenele literare), pe de alta, interpretîndu-le nu numai ca *valori imanente*, ci și ca valori care sînt produse prin activitatea de învățare, comunicativă și literară a elevilor (valoarea *in actu*).

De asemenea, documentul oferă profesorilor un cadru flexibil de organizare a muncii la catedră, lăsînd o marjă considerabilă de libertate nu numai în privința alegerii textelor de studiat, ci și a integrării modulelor de conținuturi și a proiectării parcursului didactic-educațional.

Fiînd documentul normativ principal al tuturor acțiunilor educative, curriculumul nu diminuează însă libertatea profesională a cadrului didactic, ci o stimulează, reprezentînd finalitățile EL/ELA și reperatele conceptuale pentru proiectarea și desfășurarea independentă a tuturor acțiunilor demersului respectiv, în funcție de condițiile concrete ale procesului educațional, în aspectele:

- precizarea/adaptarea conținuturilor EL/ELA la competențele specifice și sub-competențele formate prin limba și literatura română ca disciplină școlară;
- selectarea/combinarea tehnologiilor EL/ELA;
- elaborarea, în această bază, a proiectelor didactice de lungă și scurtă durată, ale altor forme de activitate didactic-educațională;
- desfășurarea procesului educațional în baza principiilor EL/ELA, aplicînd combinațiile/sistemele optime, stabilite individual, de tehnologii specifice EL/ELA;
- proiectarea și realizarea evaluării școlare la fazele inițială, curentă și finală.

Autorii de manuale vor aborda conținuturile educaționale (materiile lingvistice/de comunicare, literare/lectorale) în manieră originală, avînd grijă să selecteze și să structureze materiile lingvistice/comunicative, textele literare/nonliterare (de bază și auxiliare), subiectele de comunicare, temele gramaticale, exercițiile și materialele ilustrative în baza principiilor EL/ELA și a timpului didactic (nr.ore/disciplină), stabilite prin acest document. Această cerință va fi respectată și la organizarea materiilor în unități de conținut (module, părți, capitole, paragrafe, teme etc.), care vor fi concepute ca entități didactic-educaționale ce integrează următoarele domenii de referință: texte de bază și auxiliare; subiecte de comunicare orală și scrisă; vocabular și gramatică funcțională; ortoepie și ortografie; punctuație și stilistică; analiză de text, elemente de semiotică și hermeneutică literară.

Unitățile mici de conținut (exerciții, teme și întrebări) se vor orienta spre un singur domeniu de referință.

Fiecare manual va propune materii suficiente pentru formarea/dezvoltarea competențelor specifice limbii și literaturii române ca disciplină școlară, pentru desfășurarea unor sisteme plene de activitate lingvistică/comunicativă și literară/lectorală, precum și materii pentru evaluări școlare inițiale, curente și sumative.

În acest fel, profesorii și autorii de manuale vor reuși să găsească modalitățile eficiente de adaptare a procesului educațional în gimnaziu la condițiile particulare ale clasei și ale individualității elevilor.

Administrarea disciplinei:

Statutul disciplinei	Aria curriculară	Clasa	Nr. unităților de conținuturi pe clase	Nr. de ore pe an
Obligatorie	Limbă și comunicare	V	80	204
		VI	65	204
		VII	62	170
		VIII	61	170
		IX	43	170

I. Concepția educațională a disciplinei

Cu statutul de disciplină școlară obligatorie pentru toate clasele și fundamentală pentru studiul celorlalte discipline școlare, **Limba și literatura română** integrează, în baza celor două științe umaniste fundamentale: lingvistica și știința literaturii, două domenii educaționale:

- educația lingvistică;
- educația literar-artistică.

Acest fapt constituie o premisă concludentă pentru titlul de disciplină școlară de tip integrat, axată, preponderent, pe un demers educativ-formativ.

Modelul funcțional-comunicativ rămâne perspectiva definitorie în organizarea și desfășurarea procesului educațional la disciplină. Proiectarea/structurarea activităților educaționale, realizarea valorică a sensului didactic proiectat și organizarea pertinentă a tuturor tipurilor de evaluare a rezultatelor școlare la disciplină va articula eficiența celor două componente specifice ale concepției lingvistice și literare (EL/ELA).

Educația lingvistică (EL) este domeniul de formare și dezvoltare a competențelor de comunicare cultă, prin cunoașterea sistemelor limbii (fonetic, lexical, gramatical) și angajarea elevului în producerea actelor comunicării.

Scopul educației lingvistice: formarea unor vorbitori culti ai limbii române și a premiselor pentru cunoaștere și comunicare în orice domeniu al vieții umane.

Educația literar-artistică (ELA) este domeniul de formare a cititorului cult de literatură, prin cunoașterea apropiată a unor opere și fenomene literare de valoare și prin angajarea elevului în producerea, redactarea unor texte literare și interpretative.

Scopul educației literar-artistice: formarea cititorului cult de literatură artistică și a premiselor pentru educația artistic-estetică generală.

Obiectivele EL/ELA sînt formulate în termeni de competențe comunicative/literare/lectorale (cunoștințe, capacități, atitudini), pe care urmează să și le formeze elevii pe parcursul școlarității, ajutați fiind de profesor.

Realizarea sistemelor de competențe definite de curriculum se va manifesta în comportamente comunicative culte, în activități și atitudini literar-artistice și estetice generale, acestea reprezentînd și scopul atins al EL/ELA.

Principiile educației lingvistice și literare reprezintă baza conceptuală și acțiunală a EL/ELA.

Principiile preconizează:

- a) centrarea educației lingvistice pe comunicarea în diverse sfere ale cotidianului, pe formarea competențelor comunicative;
- b) întemeierea educației literare pe legile și fenomenele receptării și pe interpretarea textelor literare, pe formarea competențelor literare/lectorale;
- c) educația prin valori și pentru valori;
- d) prioritatea abordării hermeneutice (interpretative) a materiilor studiate;
- e) corelarea sistemelor instrumentale comunicative/literare/lectorale;
- j) diferențierea sistemelor de activitate a elevilor în funcție de:
 - textul abordat/elaborat;
 - situația de comunicare;
 - competența urmărită;
 - vârsta elevilor.

La formarea/dezvoltarea competențelor de comunicare orală și scrisă se vor avea în vedere următoarele contexte specifice:

• **Contextele comunicării orale:**

- a) organizarea logico-semantică a mesajului;
- b) organizarea formală a mesajului;
- c) textul monologat și dialogat.

• **Contextele comunicării scrise:**

- a) scrierea funcțională: *tipuri de lucrări cu scop practic, informativ;*
- b) scrierea reflexivă: *tipuri de lucrări inspirate din experiența personală a elevilor;*
- c) scrierea despre textul literar: *texte interpretative (analize și comentarii literare, eseuri) elaborate de elevi;*
- d) creația artistică: *încercări literare ale elevilor.*

Conținuturile educației lingvistice și literare

Componenta comunicativă a conținuturilor EL/ELA se constituie din materii pentru învățarea **comunicării curente** (uzuale) și **specifice** (științifice, artistice, sociale):

- a) materii lingvistice, reprezentând sistemele limbii române literare: fonologic, lexical, gramatical (practica rațională a limbii);
- b) materii ale comunicării, reprezentând fenomene semnificative ale actelor comunicării curente și specifice (practica funcțională a limbii);
- c) materii didactice, reprezentând procese de învățare a actelor comunicative (practica didactic-funcțională a limbii, sau *lingvodidactica*).

Componenta literară a conținuturilor EL/ELA se constituie din:

- a) texte literar-artistice și folclorice;
- b) texte literare interpretative consacrate: studii și eseuri de analiză și comentarii (hermeneutică literară);
- c) texte științifice: de teorie și istorie literară, estetică etc.;
- d) texte/materii didactice despre învățarea/realizarea activităților de lectură.

Textele literare și nonliterare, selectate de autorii de manuale și de către profesori, vor reflecta și exigențele noilor educații, ca valori pedagogice importante ale secolului XXI, realizându-se astfel premise pentru integralizarea demersurilor *Curriculumului de dirigenție și ale Curriculumului de limba și literatura română*.

Principiile de selectare a textelor literare pentru studiu și lectură în clasele V-IX oferă deschideri în special spre realizarea educației pentru valori, educației pentru cetățenie, educației pentru democrație, educației personale și sociale, educației globale, educației pentru dezvoltare, educației pentru mediu/ecologie, educației pentru pace și toleranță, educației pentru toți și pentru fiecare, educației pentru comunicare și mass-media, educației pentru viața de familie.

Structura axiologică a conținuturilor ELA vizează valori fundamentale: *Adevărul. Binele. Frumosul. Dreptatea. Libertatea*; valori specifice creației artistice (estetică, morale, religioase, teoretice); valori contextuale (valorile imanente și valorile *in actu*) ale operelor literare.

Conținuturile EL/ELA vor fi structurate pe principii comune (*accesibilitate, valoare stabilă, anticiparea dezvoltării, coerență, echilibru structural* etc.) și specifice educației lingvistice și educației literare, după cum urmează:

- **Principii de selectare/structurare a conținuturilor educației lingvistice:**
 - a) adecvării la teleologia și tehnologia EL;
 - b) plinătății sistemelor elementelor de construcție a comunicării (a sistemelor limbii naționale);
 - c) plinătății actelor comunicării curente și specifice: valorificarea suficientă a limbajelor comun, poetic, științific;

- d) valorificării mediilor sociolingvistice ale elevilor: general (al comunității), specific (rural/urban, amorf/cultivat, național/mixt, monocultural/policultural) și particular (familiar, școlar, cultural-artistic);
- e) accesibilității sau adecvării structurii conținuturilor la structura actelor cognitive și de comunicare a elevilor;
- f) adecvării la specificul zonelor de comunicare intensivă a elevilor: utilitară, cognitivă, didactic-educațională, interumană, culturală, spirituală;
- g) corespondenței cu tipurile de comunicare a elevilor;
- h) asigurării zonei proxime de dezvoltare a competențelor de comunicare;
- i) instrumentării riguroase a activității de comunicare a elevilor;
- j) coerenței cu conținuturile educației lingvistice, în cadrul studiului limbilor moderne;
- k) contextualizării interculturale a conținuturilor educației lingvistice.
- **Principii de selectare/structurare a conținuturilor educației literare:**
 - a) adecvării la teleologia și tehnologia ELA;
 - b) valorii artistice certificate: valoarea națională/universală a operei/creației scriitorului;
 - c) convergenței/coerenței în promovarea valorilor fundamentale ale *humanitasului*, valorilor naționale și în formarea axiologică a elevilor;
 - d) valorificării de către operă a surselor folclorice și mitologice naționale (aplicare selectivă);
 - e) adecvării la interesele de lectură ale elevilor și asigurării zonei proxime de dezvoltare literară;
 - f) diversității poetice (tematice, de gen, stilistice etc.);
 - g) instrumentării riguroase a activității de lectură a elevilor;
 - h) plinătății axiologice: coerenței *valorilor fundamentale* (Adevărul. Binele. Frumosul. Dreptatea. Libertatea), *valorilor specifice* creației artistice (estetice, morale, religioase, teoretice), coerenței *valorilor contextuale*;
 - i) plinătății și coerenței sistemului de elemente ale limbajului poetic: forma, structura, figurile de stil, versificația;
 - j) convergenței/coerenței cu structura sistemului de activitate lectorală a elevilor;
 - k) accesibilității sau adecvării structurii conținuturilor la structura actelor de receptare poetică a elevilor;
 - l) concentrismului și istorismului;
 - m) coerenței cu conținuturile educației lingvistice și artistic-estetice (educației muzicale, artistico-plastice etc.);
 - n) coerenței și continuității, în raport cu structura sistemului național de învățământ.
- **Selectarea/combinarea tehnologiilor educaționale pentru fiecare formă/acțiune educativă se va face în baza principiilor:**
 - a) corelării experiențiale - cu valorile comunicative/literare/lectorale, achiziționate anterior de către elevi;

- b) adecvării la standardele de conținut și la standardele de competență;
- c) corelării cu specificul materiilor de predare-învățare (științifice, artistice, tehnologice);
- d) angajării competențelor, conținuturilor și tipului evaluării;
- e) particularizării în funcție de psihologia vârstei și individualitatea elevilor;
- f) adecvării la mediile sociolingvistice și cultural-estetic ale unității de învățământ și ale elevilor;
- g) corelării cu tipurile comunicării (utilitară, cognitivă, literar-artistică) și cu tipurile de limbaj (comun, poetic, științific);
- h) gradualității demersurilor didactic-educational și comunicativ-literar/lectoral;
- i) caracterului personalist-interactiv al demersului tehnologic.

Instrumentarul didactic-metodologic de realizare a EL/ELA se constituie din următoarele piese curriculare de bază: prezentul *curriculum*, *ghidul de implementare a acestuia*, *manualul* și *ghidul metodologic*. Profesorul este în drept să facă opțiuni pentru manual și pentru demersul tehnologic.

II. Competențe-cheie

Competențele-cheie, stabilite pentru sistemul de învățământ din Republica Moldova, au fost definite pe baza competențelor-cheie formulate de Comisia Europeană și în conformitate cu profilul absolventului, adaptate specificului educațional al disciplinei și recomandate spre valorificare, în corespundere cu scopul general al studiului limbii și literaturii române în gimnaziu, după cum urmează:

1. Competențe de comunicare în limba de instruire.
2. Competențe de învățare/de a ști să înveți.
3. Competențe de autocunoaștere și autorealizare.
4. Competențe interpersonale, civice, morale.
5. Competențe culturale și interculturale.
6. Competențe acțional-strategice.
7. Competențe de comunicare într-o limbă străină.
8. Competențe digitale, în domeniul tehnologiilor informaționale și comunicaționale.
9. Competențe antreprenoriale.
10. Competențe de bază în matematică, științe și tehnologie.

III. Competențe-cheie și competențe transdisciplinare pentru treapta gimnazială de învățământ

Competențe de comunicare în limba română

- Competența de realizare a unor contacte comunicative constructive în limba română (oral și în scris).
- Competența de utilizare adecvată în limba română a terminologiei specifice disciplinelor de învățământ, studiate la treapta gimnazială.
- Competența de a percepe și asimila noi unități de vocabular.
- Competența de lectură și comentare a unor texte literare și nonliterare, recomandate de curriculumul disciplinar.
- Competența de a recepta anumite valențe ale frumosului artistic din operele literare studiate, de a explica mesajul acestora și de a lansa opinii cu un conținut atitudinal.

Competențe de învățare/de a ști să înveți

- Competență de a dobândi, produce și asimila noi cunoștințe și deprinderi, de a le utiliza în diverse situații de comunicare prin normele limbii române literare. Competența de planificare, organizare și monitorizare a învățării limbii române (individual, în perechi, în grup), de organizare a lecturii ca proces de cunoaștere a anumitor valori ale literaturii și culturii române.

Competențe de autocunoaștere și autorealizare

- Competența de a se adapta la condiții și situații noi de comunicare.
- Competența de gândire diferențiată asupra activității sale de vorbitor/ interlocutor/ receptor, în scopul autodezvoltării.

Competențe interpersonale, civice, morale

- Competența de a colabora în grup/ echipă, a înțelege/ percepe și respecta opiniile colegilor în diverse situații de comunicare.
- Competența de a lua atitudine și a promova anumite valori ale limbii și literaturii române prin comunicare.
- Competența de a accepta și a respecta, în procesul comunicării, a analizei situațiilor reflectate în textele literare și a cazurilor cotidiene, anumite valori ce vizează unele drepturi și responsabilități ale copiilor.

Competențe culturale, interculturale (de a recepta și de a crea valori)

- Competența de receptare a literaturii/culturii naționale și a culturilor europene.
- Competența de receptare și angajare, în comunicarea orală și scrisă, a anumitor valori interculturale.

Competențe acțional-strategice

- Competența de a comunica adecvat în limba română, în legătură cu rezolvarea unor probleme, intervenite în procesul propriei formări.

- Competența de a-și proiecta activitatea, de a-și concretiza rezultatul final, în concordanță cu obiectivul de formare a vorbitorului nativ de limba română, promotor al anumitor valori culturale românești.

Competențe de comunicare într-o limbă străină

- Competența de a traduce din/în limba străină, în raport cu limba română, conform oportunităților de învățare la etapa gimnazială.

Competențe digitale, în domeniul tehnologiilor informaționale și comunicaționale (TIC)

- Competența de utilizare, la nivel elementar, a anumitor servicii electronice, inclusiv a rețelei Internet, pentru documentare în domeniul limbii și literaturii române, pentru rezolvarea unor sarcini on-line, în conformitate cu unitățile de conținut la disciplină, inclusiv realizarea unor asocieri ale literaturii cu alte arte.

Competențe antreprenoriale

- Competența de utilizare adecvată a strategiilor de comunicare în cadrul realizării unor proiecte cu elemente de antreprenariat.

Competențe de bază în matematică, științe și tehnologie

- Competența de a-și organiza activitatea personală, utilizând tehnologii adecvate, în permanentă schimbare, cu aplicare la studiul limbii și literaturii române în gimnaziu.

IV. Competențele specifice formate prin Limba și literatura română ca disciplină școlară

Competența școlară este un ansamblu/sistem integrat de cunoștințe, capacități, deprinderi și atitudini dobândite de elevi prin învățare și mobilizate în contexte specifice de realizare, adaptate vârstei elevului și nivelului său cognitiv, în vederea rezolvării unor probleme cu care acesta se poate confrunta în viața reală.

Studiul integrat al *Limbei și literaturii române* în gimnaziu urmărește, cu precădere, formarea și dezvoltarea competențelor de comunicare/lingvistice, conjugate organic cu formarea competențelor lectorale și valorice, fără a ignora însă și competențele cognitive, metodologice (inerente oricărui studiu riguros, sistemic, organizat) și competențele sociale, de neconceput în afara celor de comunicare.

Centrate pe variate aspecte ale practicii funcționale și raționale a limbii, competențele de comunicare sînt o premisă pentru formarea și dezvoltarea competențelor lectorale.

În conformitate cu stipulările *Cadrului European Comun de Referință pentru Limbi*, Chișinău, 1993, **competența de comunicare lingvistică** este cea care îi permite unei persoane să acționeze, utilizînd cu precădere mijloacele lingvistice.

Pentru etapa gimnazială, la disciplina *Limba și literatura română*, aceste competențe se edifică pe practica rațională și funcțională a limbii materne, care servește și ca limbă de instruire, și se dezvoltă prin realizarea variatelor acte de comunicare orală și scrisă, preconizate de demersul educațional.

Competențele lectorale rezidă în capacitatea de a citi adecvat orice text, a-l înțelege și a-l interpreta prin actualizarea informațiilor exterioare aceluia text (de viață cotidiană, istorie, geografie, științe) și – nu în ultimul rând – prin uzul unui instrumentar de teorie literară. Acest set de competențe pornește de la elementara capacitate de a citi coerent orice e scris în limba română și implică o gamă largă de operații intelectuale, asigurate (la etapa școlarizării) de activități didactice, prin care textul este înțeles nu doar la suprafața informației pe care o conține, ci și ca o țesătură de semne, idei și imagini.

După cum se poate observa, formarea și dezvoltarea competențelor respective reflectă o ordine a operațiilor intelectuale, promovată de taxonomia lui Bloom, ceea ce, în abordarea textului artistic, vizează organizarea unui demers analitic, ce ține de domeniul interogării multiprocesuale.

Competențele valorice sînt competențe din domeniul viziunii asupra lumii, legate de repera valorice ale elevului, cu capacitatea acestuia de a percepe și a înțelege lumea înconjurătoare, de a se orienta, de a-și conștientiza rolul și destinația, de a ști să-și aleagă obiectivele și finalitățile în acțiuni și fapte, de a lua decizii. Pornind de la textul artistic ca pretext pentru discuție, pentru asimilarea unor modele comportamentale, demersul educațional la *Limba și literatura română* în gimnaziu punctează anumite repere valorice, proiectează comportamente și atitudini.

Alături de competențele valorice, se plasează și **competențele de cultură generală**, prin studiul unui spectru larg de texte literare și nonliterare, prin relevarea conexiunilor cu aspectul ontologic, gnoseologic și hermeneutic al lor.

Competența generală se alcătuiește din:

1. **Cunoștințe;**
2. **Aptitudini și deprinderi;**
3. **Competențe existențiale;**
4. **Capacitatea de învățare;**
5. **Competențe de comunicare.**

Raportate la competența de comunicare/lingvistică și la competențele lectorale, aceste componente se manifestă în felul următor:

1. Cunoștințele, ca parte fundamentală a competenței, includ:

1.1. Cultura generală (cunoașterea lumii):

Prin studiul limbii și literaturii, acestea se centrează pe imaginea despre lume și limba maternă, cunoașterea faptică a țării în care se vorbește limba: date geografice, demografice, economice, politice. Cunoștințele generale vizează lectura, interpretarea, analiza unui spectru larg de texte, lucrări literare consacrate, care comportă valori etice și artistice, care cultivă valori și contribuie la educația

estetică. Aceste cunoștințe de cultură generală se dezvoltă în corelație cu o abordare transdisciplinară a limbii române, iar interpretarea în profunzime a unor texte literare studiate are pondere maximă;

1.2. Cunoștințe socioculturale:

Prin limbă, prin studiul textelor, elevul își creează o viziune despre viața cotidiană (hrană, muncă, hobby); condițiile de viață (niveluri de trai); relațiile interpersonale (familie, societate); valorile, credințele și comportamentele; uzanțele (vestimentație, vizite); comportamentele rituale (datini, religie) ale purtătorilor limbii și o face atât prin asimilarea unor subiecte de lingvistică (circulația cuvintelor în timp și spațiu; constituirea locuțiunilor și a expresiilor frazeologice; specificul semasiologic și onomasiologic al cuvintelor din diferite câmpuri lexicale; sistemul de nume proprii etc.), cât și prin lectura și analiza textelor. Recomandăm aici ponderea textelor folclorice, a celor cu subiect istoric, dar și a celor inspirate de actualitate, din întreg arealul românesc;

1.3. Conștientizarea interculturală:

Prin studiul limbii, conștientizarea interculturală se orientează spre diversitatea regională/teritorială a limbii române, reflectată și în unele texte artistice. Privite pe aria curriculară *Limbă și comunicare*, cunoștințele respective, practicile și, mai ales, dificultățile de traducere îi ghidează pe elevi spre înțelegerea diversității, spre comentarea unor analogii și diferențe.

2. Aptitudinile și deprinderile se materializează în:

2.1. Aptitudini practice (sociale: conform uzanțelor; ale vieții cotidiene, care includ deprinderea de a se îngriji; tehnice și profesionale, care se soldează cu capacitatea de a-și câștiga pâinea; aptitudini proprii ocupațiilor în timpul liber, activități de divertisment). Deși aceste aptitudini practice par detașate de competența lingvistică propriu-zisă, importanța lor se vede mai ales în aspectele sociale, tehnice și profesionale, care necesită anumite deprinderi de scriere, tastare, procesare a informației de serviciu, respectarea unor reguli și norme de comunicare. Aici își dau mâna educația formală (inclusiv studiul textelor literare) cu cea informală și nonformală;

2.2. Aptitudini și deprinderi interculturale (care se constituie din capacitatea de a stabili legături dintre cultura proprie și alte culturi, sensibilizarea față de noțiunea de cultură, capacitatea de a juca rolul de intermediar în situații de neînțelegeri și conflicte culturale, capacitatea de a depăși stereotipurile). Este greu de subapreciat importanța acestor aptitudini și deprinderi în aria curriculară *Limbă și comunicare*, dar și în cazul lecturii sau al studiului unor texte traduse din alte limbi.

3. Competențele existențiale

Acestea se constituie din: atitudini (situarea, în raport cu diferențele culturale; astfel se cultivă alteritatea pozitivă față de ceea ce intră, în rezultatul contactelor culturale, în viața noastră și în limba noastră), motivații (dorința și nevoia de a comunica; interesul pentru alte limbi și pentru comunicarea cu vorbitorii lor), valori (etica și morala; exprimarea adecvată a propriei identități, prin conștientizarea apartenenței la comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română), credințe, stiluri cognitive, trăsături ale personalității.

4. Capacitatea de învățare

Examinată transdisciplinar, capacitatea de învățare vs. oricare dintre competențe este premisa dezvoltării. Procesarea și înțelegerea informației relevante pentru domeniu, asimilarea unor informații noi prin instrucțiuni, surse de documentare etc., în ultimă analiză, se construiește pe cunoașterea limbii. De asemenea, studiul textelor literare este privit ca premisă pentru cultivarea cititorului, receptiv la aparițiile literare, capabil să asimileze valori, să exprime atitudini argumentate față de variate lucrări artistice.

5. Competențele de comunicare

5.1. Competențe lingvistice propriu-zise: competența lexicală, competența gramaticală, competența semantică, competența fonologică, competența ortografică, competența ortoepică;

5.2. Competență sociolingvistică se edifică pe faptul asimilării indicatorilor pe care îi comportă limba:

- *ai relațiilor sociale* (salut, adresare, exclamații, luări de cuvânt);
- *ai etichetei verbale* (reguli de politețe; pronume și substantive ocurente);
- *ai discursului repetat* (zicători, proverbe, frazeologisme, clișee, citate recunoscutibile în această cultură);
- *ai registrului de comunicare* (oficial, neutru, neoficial, familiar, intim);
- *ai diferențelor dialectale* (teritoriale, sociale).

Studiul instituționalizat al *Limbii și literaturii române* se axează pe mostre relevante, care completează vocabularul activ și pasiv al elevului și creează, în ultimă analiză, un sistem funcțional de referință: unități de vocabular din toate straturile și sferile limbii naționale, nume de autori, texte, citate uzuale;

5.3. Competența pragmatică: cunoașterea de către elev a principiilor conform cărora sînt organizate, structurate și adaptate mesajele. Ea se manifestă în competența discursivă (ordonarea frazelor în secvențe cu scopul de a produce ansambluri; structurarea discursului) și în competența funcțională: procedura propriu-zisă.

În planul de studiere a textelor, elevul analizează mesaje de gata, deducînd ideile și asimilînd modele relevante.

V. Repartizarea orientativă a unităților de conținut și a unităților de timp, recomandate pe clase

Clasa	Unități de conținut dominante / integratoare	Nr. orientativ de ore
V 204 ore	Situația de comunicare. Parametrii comunicării verbale.	2
	Sunetul și litera. Vocalele, consoanele, semivocalele. Diftongul. Triftongul. Silaba. Trecerea cuvintelor din rînd în rînd. Accentul fonetic. Ortoepia. Normele ortoepice. Semnele ortografice. Semnele de punctuație. Dicționarul ortografic.	8
	Cuvîntul. Definirea cuvîntului. Cîmpul lexical. Cuvînt de bază/derivat. Structura morfematică a cuvîntului: temă, rădăcină, sufix, prefix. Familia lexicală. Dicționarul explicativ.	8
	Părțile de vorbire (noțiuni generale). Substantivul. Substantive comune și proprii. Genul. Numărul. Cazul. Articolul. Articolul substantival hotărît și nehotărît.	10
	Adjectivul. Acordul adjectivului cu substantivul determinat.	5
	Numeralul. Numeralul cardinal.	5
	Pronumele. Pronumele personal. Pronumele personal de politețe. Declinarea pronumelor personale.	8
	Verbul. Modurile personale (indicativ, imperativ).	10
	Adverbul. Adverbe de loc, de timp, de mod.	4
	Prepoziția. Regimul cazual al prepozițiilor.	4
	Conjuncția.	3
	Interjecția.	2
	Sintaxa propoziției. Noțiuni generale. Funcțiile sintactice: subiect, predicat, atribut, complement.	8
	Cartea – obiect cultural. Texte literare și nonliterare. Teme, subiecte, mesaje ale textului literar.	8
	Proverbul, zicătoarea, ghicitoarea.	5
Legenda populară.	5	

	Mitul. Miturile lumii antice.	10
	Basmul popular. Personajul literar.	12
	Snoava. Dialogul.	7
	Schița. Planul simplu de idei al textului. Rezumatul.	10
	Povestirea. Subiectul operei literare. Narațiunea.	10
	Poezia lirică. Figuri de stil: epitetul, comparația, personifi- carea, repetiția, enumerația. Versificația: versul, strofa, tipuri de strofă.	20
	Textul nonliterar. Orarul. Biografia. Autobiografia.	7
	<i>Scrierea funcțională</i> . Mesajul telefonic. Biletul. Notițele.	4
	<i>Scrierea reflexivă</i> . Scrisoarea familială. Discursul de felicitare.	4
	<i>Scrierea imaginativă</i> . Povestirea.	10
	Ore pentru sinteze și la discreția profesorului.	15
VI 204 ore	Comunicarea. Situația de comunicare dialogată/monolo- gată.	9
	Relații între cuvinte: după conținut (sinonimia, antonimia), după formă (omonimia, paronimia). Seriile sinonimice. Căile de apariție a sinonimelor. Cîmpul semantic. Circulația cuvintelor în spațiu. Regionalismele. Dicționarul de sinonime. Dicționarul de antonime.	15
	Substantivul. Locuțiunea substantivală. Ortografia sub- stantivului.	7
	Articolul. Articolul adjectival. Articolul posesiv.	5
	Adjectivul. Gradele de comparație ale adjectivului Locu- țiunea adjectivală.	5
	Adjectivele pronominale. Ortografia adjectivului.	
	Numeralul. Numeralul ordinal, fracționar. Ortografia nu- meralului.	5
	Pronumele. Pronumele reflexiv. Pronumele demonstrativ. Pronumele posesiv.	10
	Verbul. Modurile nepersonale (infinitiv, gerunziu, partici- piu, supin). Locuțiunea verbală.	15
	Adverbul. Gradele de comparație ale adverbului.	5
	Prepoziția. Locuțiunea prepozițională.	4
	Clasificarea propozițiilor: afirmative/negative; enunțiative/ interogative; simple/dezvoltate.	4
	Cartea – obiect cultural. Structura cărții.	2
	Textul literar. Teme, subiecte, mesaje ale textului literar.	6

	Legenda cultă. Rezumatul.	6
	Parabola.	3
	Basmul cult. Planul dezvoltat de idei al textului citit.	12
	Fabula. Caracterizarea personajului literar.	6
	Povestirea. Descrierea de natură: peisajul.	12
	Poezia lirică. Figurile de stil: hiperbola, metafora. Versificația: tipuri de rimă (împerecheată, încrucișată, îmbrățișată).	22
	<i>Scrierea funcțională</i> . Mesajul electronic.	2
	<i>Scrierea reflexivă</i> . Argumentarea simplă.	7
	<i>Scrierea imaginativă</i> . Descrierea. Dialogul.	10
	Textul nonliterar. Rețeta. Instrucțiunea. Scrisoarea de felicitare. Fișa de bibliotecă.	14
	Ore pentru sinteze și la discreția profesorului.	18
VII 170 de ore	Comunicarea. Comunicarea persuasivă.	5
	Cîmpul derivativ. Cîmpurile derivate ale unităților din vocabularul curent.	5
	Modificări ale vocabularului. Îmbogățirea vocabularului prin mijloace interne: derivarea, compunerea, abrevierea, conversiunea.	5
	Circulația cuvintelor în timp. Arhaismele. Neologismele. Cuvintele moștenite și cuvintele împrumutate. Dicționarul de neologisme.	5
	Substantivul. Funcțiile sintactice ale substantivului.	5
	Adjectivul. Funcțiile sintactice ale adjectivului.	5
	Numeralul. Numeralul multiplicativ, distributiv, adverbial, colectiv. Funcțiile sintactice ale numeralului.	5
	Pronumele. Pronumele nehotărît. Pronumele de întărire. Pronumele negativ. Pronumele interogativ/relativ. Funcțiile sintactice ale pronumelui. Ortografia pronumelui.	10
	Verbul. Modurile personale ale verbului (condițional, conjunctiv). Verbele personale/impersonale; tranzitive/intranzitive. Funcțiile sintactice ale verbului. Ortografia formelor verbale. Diateza activă, pasivă, reflexivă.	12
	Adverbul. Locuțiunea adverbială. Funcțiile sintactice ale adverbului. Ortografia adverbului.	5
	Locuțiunea conjuncțională. Ortografia conjuncțiilor și a locuțiunilor conjuncționale.	3
	Funcțiile sintactice ale interjecției.	2
	Cartea – obiect cultural (momente din istoria cărții-manuscris, a cărții tipărite și a cărții electronice).	3

	Poezia lirică. Figurile de stil: metonimia, inversiunea, invocația, interogația retorică, exclamația retorică, paralelismul.	20
	Teme, subiecte, mesaje ale textului literar.	4
	Balada cultă.	5
	Poemul eroic.	5
	Nuvela. Narațiunea. Descrierea.	10
	Romanul. Caracterizarea personajului literar: portretul fizic și portretul moral.	13
	Situația de comunicare dialogată/monologată.	2
	<i>Scrierea funcțională</i> . Forumul de discuție. Anunțul. Reportajul. Rezumatul.	5
	<i>Scrierea reflexivă</i> . Argumentarea unui punct de vedere.	5
	<i>Scrierea imaginativă</i> . Povestirea. Descrierea (de localitate; de itinerar). Dialogul.	8
	<i>Scrierea metaliterară</i> : comentarea unor secvențe de text.	5
	Ore pentru sinteze și la discreția profesorului.	18
VIII 170 de ore	Limba – principalul mijloc de comunicare umană.	2
	Monosemia și polisemia. Sensul propriu/figurat; fundamental/secundar; lexical/gramatical. Unitățile frazeologice. Dicționarul enciclopedic. Dicționarul de locuțiuni și expresii.	7
	Relațiile sintactice în propoziție și frază: coordonarea, subordonarea.	5
	Fraza. Propoziția principală/secundară/regentă. Elementele de relație în frază.	5
	Subiectul. Subiect simplu/multiplu; exprimat/neexprimat. Acordul cu predicatul. Propoziția subiectivă.	5
	Predicatul verbal. Predicatul nominal. Propoziția predicativă.	5
	Atributul. Atributul acordat și neacordat. Propoziția atributivă.	4
	Complementele necircumstanțiale (direct, indirect) și circumstanțiale (de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop).	10
	Propoziția subordonată completivă (directă și indirectă); circumstanțială (de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop, condițională, concesivă).	10
	Regulile de aplicare a semnelor de punctuație.	4
	Apoziția.	2
	Adresarea.	2

	Cuvintele, construcțiile și propozițiile incidente.	2
	Vorbirea directă și vorbirea indirectă.	2
	Cartea – obiect cultural. <i>Biblioteca virtuală/electronică</i> . <i>Cărțile audio</i> . Genuri și specii literare. Teme, subiecte, mesaje ale textului literar.	5
	Doina populară. Doina cultă. Figurile de stil: aliterația, asonanța, antiteza, alegoria.	8
	Poezia lirică. Versificația. Piciorul de vers (horeu, iamb, dactil, anapest, amfibrah). Măsura. Ritmul. Versul liber.	15
	Povestirea.	8
	Nuvela. Narațiunea. Cronotopul (timpul și spațiul narațiunii).	7
	Comedia. Specificul textului dramatic.	8
	Romanul. Caracterizarea personajului literar.	10
	Eseul literar (familiarizare).	3
	Textul nonliterar. Știrea. Reportajul. Conspectul.	3
	<i>Scrierea funcțională</i> : cererea, completarea formularelor tipizate, anunțul de reclamă, invitația.	4
	<i>Scrierea reflexivă</i> . Meditația și reflecția.	5
	<i>Scrierea imaginativă</i> . Dialogul. Descrierea (de interior; de obiecte).	4
	<i>Scrierea metaliterară</i> : comentarea unui text liric.	5
	Ore pentru sinteze și la discreția profesorului.	20
IX 170 de ore	Limba – principalul mijloc de comunicare umană. Specificul comunicării orale și scrise în diverse domenii de activitate. Circumstanțele comunicării.	3
	Originea limbii române. Caracterul latin al limbii române. Evoluția limbii române.	4
	Limba literară/populară; limba vorbită/scrisă. Normele ortografice și punctuaționale ale limbii române.	5
	Vocabularul limbii române. Structura vocabularului. Vocabularul fundamental și masa vocabularului. Modificări ale vocabularului. Tipuri de dicționare. Serii de dicționare ale limbii române.	7
	Stilurile funcționale ale limbii. Carențele de stil.	10
	Părțile de vorbire (privire de ansamblu). Valorile stilistice ale părților de vorbire și ale formelor gramaticale. Totalitatea formelor paradigmatică ale cuvântului. Proprietățile sintagmatice (combinatorii).	10

Părțile de propoziție (privire de ansamblu). Sinonimia și omonimia sintactică.	5
Cartea ca mijloc de comunicare. Publicațiile periodice.	5
Temele literare <i>Patria/Limba română.</i>	8
Temele literare <i>Familia/Școala.</i>	8
Temele literare <i>Copilăria/Adolescența.</i>	8
Temele literare <i>Universul/Natura.</i>	8
Temele literare <i>Dragostea/Prietenia.</i>	8
Temele literare <i>Călătorii/Lumi fantastice.</i>	8
Temele literare <i>Timpul/Istoria.</i>	8
Temele literare <i>Artistul/Ars poetica.</i>	8
Textul nonliterar. Spotul publicitar.	5
<i>Scrierea funcțională: CV-ul.</i>	5
<i>Scrierea reflexivă. Argumentarea. Eseul.</i>	10
<i>Scrierea imaginativă. Descrierea (de ființe; de activități). Portretul.</i>	5
<i>Scrierea metaliterară: comentarea unui text liric; comentarea unui fragment de text epic. Rezumatul textului literar.</i>	10
Ore pentru sinteze și la discreția profesorului.	22

Sugestii de texte pentru autorii de manuale și pentru profesori

NB! *Textele poartă caracter de recomandare.*

Mitul; legenda; basmul; parabola:

- *Povestea Vrancei; Soarele și Luna; Greuceanu; Prîslea cel voinic și merele de aur; Fiul rătăcitor; Samariteanul cel milos; Parabola viței-de-vie; Snoave cu Păcală și Tîndală;*
- **Ion Neculce.** *O samă de cuvinte;*
- **Alexandru Mitru.** *Legendele Olimpului; Legenda valahă;*
- **Mihail Sadoveanu.** *Mărțișor; Țara de dincolo de negură;*
- **Ioan Slavici.** *Zîna Zorilor;*
- **Ion Creangă.** *Fata babei și fata moșneagului*
- etc.

Balada și poemul eroic:

- *Miorița; Monastirea Argeșului; Toma Alimoș; Novac și corbul;*
- **George Coșbuc.** *Moartea lui Fulger; Pașa Hassan;*
- **Vasile Alecsandri.** *Dan, căpitan de plai; Golia ticălosul; Noaptea Sfîntului Andrei;*
- **Ștefan Augustin Doinaș.** *Alexandru refuzînd apa;*
- **Aron Cotruș.** *Horea;*
- **Dumitru Matcovschi.** *Baladă cu Păcală*
- etc.

Schița; povestirea; nuvela:

- **Constantin Negruzzi.** *Sobieski și românii; Istoria unei plăcinte;*
- **Nicolai Bălcescu** *Ardealul;*
- **Ion Luca Caragiale.** *Vizită; Un pedagog de școală nouă; Domnul Goe;*
Ion Creangă. *Amintiri din copilărie; Prostia omenească;*
Povestea unui om leneș;
- **Ioan Slavici.** *Popa Tanda; Budulea Taichii;*
- **Barbu Ștefănescu Delavrancea.** *Bunicul; Bunica; Domnul Vucea;*
Hagi Tudose;

- **Mihail Sadoveanu.** *Dumbrava minunată; În pădurea Petrișorului; Domnul Trandafir; Cozma Răcoare; Hultanul;*
- **Emil Gîrleanu.** *Căprioara; Sărăcuțul; Gîndăcelul;*
- **Ioan Alexandru Brătescu-Voinești.** *Puiul; Privighetoarea;*
- **Ionel Teodoreanu.** *În casa bunicilor; Ulița copilăriei;*
- **Tudor Arghezi.** *Cartea cu jucării;*
- **Vasile Voiculescu.** *Căprioara din vis; Capul de zimbbru;*
- **George Meniuc.** *Delfinul;*
- **Aureliu Busuioc.** *Cînd bunelul era nepot; Domnița; Rochia coțofenei;*
- **Ion Druță.** *Povestea furnicii; Murgul în Crimeea; Șapte mioare; Horodiște; Odihna;*
- **Fănuș Neagu.** *Dincolo de nisipuri;*
- **Vasile Vasilache.** *Mama-mare, profesoară de istorie*
- etc.

Romanul:

- **Mihail Sadoveanu.** *Baltagul; Neamul Șoimăreștilor; Nicoară Potcoavă;*
- **Ionel Teodoreanu.** *La Medeleni (I);*
- **Ion Druță.** *Frunze de dor; Clopotnița;*
- **Aureliu Busuioc.** *Singur în fața dragostei; Lătrînd la lună;*
- **Nicolae Esinencu.** *Doc*
- etc.

Poezia lirică:

- **Vasile Alecsandri.** *Sfîrșit de toamnă; Iarna; Doina; Sora și hoțul; Crai nou; Strunga;*
- **Mihai Eminescu.** *Ce te legeni...; La mijloc de codru; Povestea codrului; Revedere; O, rămîi; Făt-Frumos din tei; Crăiasa din povești; Fiind băiet...;*
- **George Coșbuc.** *Mama; Cîntec; Doina; Pentru libertate; Vestitorii primăverii; Vara; În miezul verii; Nunta în codru; Iarna pe uliță; La oglindă;*
- **Alexei Mateevici.** *Limba noastră;*
- **Octavian Goga.** *Toamna;*
- **Tudor Arghezi.** *Fă-te, suflete, copil; O furnică; Prisaca; Lumină lină; Prefață;*
- **Lucian Blaga.** *Focuri de primăvară; Părinții; Cărăbușul de aramă; Fîntîinile;*

- **Ion Pillat.** *În vie;*
- **George Topîrceanu.** *Acceleratul; Rapsodii de toamnă;*
- **Nichita Stănescu.** *Plopul; Noi; Adolescenți pe mare, I Viața mea se iluminează;*
- **Grigore Vieru.** *Cîntec de leagăn pentru mama; Cuvîntul mamă; Copilărie; Mă rog de tine; Legămînt; Făptura mamei;*
- **Marin Sorescu.** *Trebuiau să poarte un nume;*
- **Ana Blandiana.** *Întîmplări din grădina mea; Păstor de fulgi;*
- **George Meniuc.** *La balul coșofenei;*
- **Valentin Roșca.** *Licuricii; Gîsca; Bucătarul;*
- **Nicolae Dabija.** *Ochiul al treilea;*
- **Vasile Romanciuc.** *Privighetoarea; Țara iernii; Închinare; Balaurul care n-a mai ajuns în poveste; De parcă te ascultă Eminescu;*
- **Arcadie Suceveanu.** *Cheile de la poveste; Colind pentru Eminescu*
- etc.

Comedia:

- **Vasile Alecsandri.** *Chirița în provincie; Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă; Arvinte și Pepelea; Piatra din casă;*
- **Ion Luca Caragiale.** *O noapte furtunoasă; Conu Leonida față cu reacțiunea;*
- **Ion Băieșu.** *Boul și vițelii;*
- **Matei Vișniec.** *Angajare de clovni*
- etc.

Fabula:

- **Grigore Alexandrescu.** *Cîinele și cățelul; Boul și vițelul; Lupul moralist; Dragostea leului;*
- **Alexandru Donici.** *Doi cîini; Vulpea și bursucul; Două poloboace*
- etc.

Texte pentru realizarea temelor literare recomandate (clasa a 9-a)

1. Patria/Limba română:

- **Miron Costin.** *De neamul moldovenilor;*
- **Barbu Ștefănescu Delavrancea.** *Patrie și patriotism;*
- **Alexandru Vlahuță.** *Patria, Poporul;*
- **Octavian Goga.** *Noi;*
- **Nichita Stănescu.** *Limba română este patria mea;*
- **Grigore Vieru.** *Pentru ea; Cântare scrisului nostru; În limba ta;*
- **Liviu Damian.** *Cavaleria de Lăpușna;*
- **Valentin Mîndîcanu.** *Veșmintul ființei noastre;*
- **Nicolae Dabija.** *Clopotari;*
- **Constantin Stere.** *Limba și geniul național;*
- **Arcadie Suceveanu.** *Țara; Strămoșii ne întrebă;*
- **Dumitru Matcovschi.** *Poetul și patria; De patrie; Limba maternă;*
- **Vasile Romanciuc.** *Patria, cuvîntul; Cuvîntul*
- etc.

2. Familia/Școala:

- **Constantin Negruzzi.** *Cum am învățat românește;*
- **Ion Ghica.** *Școala acum 50 de ani;*
- **Ion Creangă.** *Amintiri din copilărie;*
- **Ion Luca Caragiale.** *Triumful talentului; Un pedagog de școală nouă;*
- **Radu Petrescu.** *Oceanul întors;*
- **Marin Preda.** *Viața ca o pradă;*
- **Vladimir Beșleagă.** *Acasă;*
- **Arcadie Suceveanu.** *Arborele familiei;*
- **Nicolae Esinencu.** *Doc; Copacul care ne unește;*
- **Nichita Stănescu.** *Învățăturile cuiva către fiul său;*
- **Ion Druță.** *Horodiște; Grămăjoară*
- etc.

3. Copilăria/Adolescența:

- **Ion Creangă.** *Amintiri din copilărie;*
- **Mihai Eminescu.** *Fiind băiet.,;*

- **Ionel Teodoreanu.** *La Medeleni;*
- **Lucian Blaga.** *Hronicul și cîntecul vîrstelor;*
- **Nicolae Labiș.** *Moartea căprioarei;*
- **Vladimir Beșleagă.** *Durere;*
- **Grigore Vieru.** *Mai caut și azi anii copilăriei;*
- **Mircea Cărtărescu.** *Nostalgia*
- etc.

4. Universul/Natura:

- **Balada populară.** *Miorița;*
- **Mihai Eminescu.** *Mai am un singur dor; Ce te legeni...; Revedere;*
- **Ion Agârbiceanu.** *File din cartea naturii;*
- **Mihail Sadoveanu.** *Baltagul; Țara de dincolo de negură; Taine;*
- **Vasile Alecsandri.** *Concertul în luncă;*
- **George Topârceanu.** *Rapsodii de primăvară; Rapsodii de toamnă;*
- **George Meniuc.** *Delfinul*
- etc.

5. Dragostea/Prietenia:

- **Mihai Eminescu.** *Dorința; Crăiasa din povești; Povestea codrului;*
- **Lucian Blaga.** *Izvorul nopții; Ghimpii; Cresc amintirile;*
- **Ion Minulescu.** *Celei care pleacă;*
- **Mihail Sebastian.** *Orașul cu salcîmi;*
- **Nichita Stănescu.** *Leoaică tînărară, iubirea; O viziune a sentimentelor;*
- **Grigore Vieru.** *Cheamă dragostea; Tu;*
- **Ion Druță.** *Horia; Șoapte de nuc;*
- **Aureliu Busuioc.** *Singur în fața dragostei;*
- **Liviu Damian.** *Prietenul care nu vine; Romanță în alb;*
- **Dumitru Matcovschi.** *Cu numele tău;*
- **Nicolae Vieru.** *Mireasa;*
- **Mircea Cărtărescu.** *Cînd ai nevoie de dragoste; O motocicletă parcată sub stele*
- etc.

6. Calatoria/Inițierea:

- **Nicolae Milescu-Spătaru.** *Jurnal de călătorie în China;*
- **Vasile Alecsandri.** *Jurnal de călătorie în Africa;*
- **Alexandru Odobescu.** *Pseudokinegetikos* (cap. IX; „Basmul bisoceanului”);

- **Calistrat Hogaș.** *Pe drumuri de munte;*
- **Mihail Sadoveanu.** *Drumuri basarabene; Țara de dincolo de negură;*
- **Geo Bogza.** *Basarabia, țară de pământ; Cartea Oltului;*
- **Jean Bart.** *Europolis;*
- **Ion Druță.** *Ultima lună de toamnă; Țara bărbaților frumoși;*
- **Radu Tudoran.** *Toate pinzele sus;*
- **Nicolae Dabija.** *Pe urmele lui Orfeu*
- etc.

7. Timpul/Istoria:

- **Ion Ghica.** *O călătorie de la București la Iași înainte de 1848;*
- **Vasile Alecsandri.** *Balta Albă; Istoria unui galbîn;*
- **Bogdan Petriceicu-Hasdeu.** *Ioan-Vodă cel Cumplit;*
- **Constantin Stere.** *În preajma revoluției;*
- **Vasile Vasilache.** *Mama-mare, profesoară de istorie;*
- **Serafim Saka.** *Basarabia în Gulag*
- etc.

8. Artistul/Ars poetica:

- **Mihai Eminescu.** *Criticilor mei; Dintre sute de catarge; Peste vîrfuri...;*
- **George Coșbuc.** *Poetul;*
- **Grigore Vieru.** *Ars poetica; Motiv clasic; Meșterul; Ultima lună de toamnă;*
- **George Meniuc.** *Caloian;*
- **Ion Druță.** *Sania;*
- **Nichita Stănescu.** *Cîntec;*
- **Aureliu Busuioc.** *Bătrînul poet; Înțelegere;*
- **Leonida Lari.** *Păstor*
- etc.

Texte pentru memorizare

Se recomandă ca elevii să memorizeze următoarele tipuri de texte literare:

- **Clasa a V-a:** 2 poezii lirice, un fragment de text epic (1/2 pagină);
- **Clasa a VI-a:** 2 poezii lirice, 1 fabulă;
- **Clasa a VII-a:** 3 poezii lirice, un fragment de poem eroic (1/2 pagină);
- **Clasa a VIII-a:** 3 poezii lirice, un fragment de text dramatic (un rol într-un dialog);
- **Clasa a IX-a:** cite o poezie lirică sau fragment de text epic la fiecare temă literară.

V. Competențele specifice și subcompetențele formate prin Limba și literatura română ca disciplină școlară, unități de conținut, activități de învățare și de evaluare recomandate

Clasa a V-a

Competența specifică	Subcompetența	Unități de conținut dominante / întregatoare	Activități de învățare (recomandate)	Activități de evaluare (recomandate)
1	2	3	4	5
1. Utilizarea diverselor strategii de informare/documentare, în vederea abordării eficiente a comunicării orale și scrise.	1.1. Organizarea cronologică a informației într-un plan simplu de idei, utilizând citate din textul dat.	Povestirea. Schița. Biografia.	<ul style="list-style-type: none"> Identificarea ideilor principale în secvențe concrete de text. Intitularea punctelor planului prin citate selectate din text. 	<ul style="list-style-type: none"> Aranjarea informației în tabel cronologic; clustering. Construirea secvențelor contradictorii.
2. Aranjarea/ordonarea în pagină sau în formular standardizat a textului propriu.	2.1. Plasarea ordonată/grafică în pagină a textului propriu: plan de idei; rezumat; biletul; rețeta; fișa bibliografică; notițele; scrisoarea familială.	Orarul. Mesajul telefonic. Biletul. Notițele. Scrisoarea familială. Discursul de felicitare.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza mostrelor. Identificarea modelelor relevante. Disponerea grafică în pagină a elementelor constitutive ale textului/textelor de diferite tipuri. 	<ul style="list-style-type: none"> Prezentarea grafică a produsului. Transcrierea textului în diferite forme grafice.
3. Rezumarea textelor literare și nonliterare.	3.1. Rezumarea unui text narativ, în limita a 75 de cuvinte.	Biografia. Schița. Povestirea.	<ul style="list-style-type: none"> Discernerea informației din textul narativ. Redactarea rezumatului de text informativ și narativ. Lectură în perechi. Rezumate în perechi. 	<ul style="list-style-type: none"> Expunerea rezumativă. Expunerea detaliată. Evaluarea reciprocă.

1	2	3	4	5
<p>4. Organizarea/ desfășurarea/ utilizarea diverselor strategii de învățare autonomă a limbii, prin observare directă și exersare.</p>	<p>4.1. Utilizarea dicționarului explicativ în stabilirea sensurilor cuvintelor necunoscute.</p> <p>4.2. Utilizarea dicționarului ortografic, în scopul scrierii corecte a cuvintelor.</p>	<p>Dicționarul explicativ. Textul nonliterar. Textul literar. Cartea – obiect cultural.</p> <p>Sunetul și litera. Vocalele, consoanele, semivocalele. Diftongul. Trifongul. Silaba. Trecerea cuvintelor din rînd în rînd. Accentul fonetic. Ortoepia. Normele ortoepice. Semnele ortografice. Semnele de punctuație. Dicționarul ortografic. Ortografia substantivelor proprii. Ortografia pronumelui.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Identificarea sensurilor cuvintelor necunoscute. • Integrarea cuvintelor explicate în contexte concrete. <ul style="list-style-type: none"> • Identificarea informației necesare în dicționarul ortografic. • Aplicarea regulilor studiate la producerea textului scris. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lectura cu voce a articolelor de dicționar. • Evaluarea cantitativă și calitativă a vocabularului activ. • Construirea enunțurilor în parametrii dați. • Dictări de cuvinte. • Dictări libere. • Autodictări. • Comentarea ortogramelor.
<p>5. Elaborarea și realizarea spontană, fluentă, exactă a diverselor acte de comunicare orală și scrisă.</p>	<p>5.1. Redactarea unui discurs în limita a 1/2 pagină: o împlineare; o felicitare familială; o felicitare amicală (cu diferite ocazii).</p>	<p>Scrisoarea familială. Discursul de felicitare. Dialogul.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jocuri de simulare. • Redactarea discursului conform algoritmului dat. • Construirea dialogului, utilizînd formulele date. • Atelier de scriere. • Atelier de discuție. 	<ul style="list-style-type: none"> • Joc de rol. • Prezentări publice (lansarea orală a discursului dat, într-un timp-limită (2 min.).

<p>5.2. Utilizarea formulilor de inițiere, menținere și încheiere a unui dialog (susținut direct cu o altă persoană, susținut la telefon).</p>	<p>5.3. Realizarea spontană, fluentă, exactă a unei descrieri orale.</p>		
<p>6. Explicarea funcționării sistemului fonetic, lexical, gramatical al limbii române.</p>	<p>6.1. Identificarea elementelor fonetice; perceperea în sistem a expresiilor și cuvintelor noi, a elementelor gramaticale ale limbii în textul studiat.</p>	<p>Sunetul și litera. Vocalele, consoanele, semivocalele. Diftongul. Trifongul. Silaba. Cuvântul. Definierea cuvântului. Cîmpul lexical. Cuvînt de bază/derivat. Structura morfematică a cuvîntului: temă, rădăcină, sufix, prefix. Familia lexicală. Dicționarul explicativ. Părțile de vorbire (substantivul, adjectivul, articolul, pronumele, numeralul, verbul, adverbul, prepoziția, conjuncția, interjecția). Sintaxa prozică.</p>	<p>Identificarea elementelor de limbă dintr-un text, la prima vedere (prin graficul conceptual).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dictări comentate. • Dictări instructive.
			<p>Identificarea elementelor lingvistice studiate.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interpretarea/comentarea/analiza faptelor de limbă din textul dat.

1	2	3	4	5
7. Respectarea normei ortografice, ortoepice, semantice, gramaticale, punctuaționale, stilistice a limbii române literare.	7.1. Respectarea regulilor ortografice, ortoepice, punctuaționale, a normei semantice, în textul produs (oral și scris).	Trecerea cuvintelor din rînd în rînd. Accentul fonetic. Ortoepia. Normele ortoepice. Semnele ortografice. Semnele de punctuație. Dicționarul ortografic. Dicționarul explicativ. Sintaxa propoziției. Textul literar și non-literar.	<ul style="list-style-type: none"> • Recitarea textelor memorizate. • Dictări comentate. • Dictări preventive. • Definirea sensului de bază al cuvîntului uzual. • Lectura cu voce a textului literar/nonliterar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dictări de control. • Lucrări de creație. • Prezentări orale.
8. Lectura, audierea și interpretarea textelor literare și nonliterare, în limita standardelor de conținut.	8.1. Lectura expresivă a fragmentului de text liric. 8.2. Comentarea textului epic. 8.3. Interpretarea textului liric.	Texte literare și nonliterare. Proverbul, ghicitoarea, zicătoarea. Legenda populară. Mitul. Povestea zoomorfică. Basmul. Snoava. Poezia lirică. Schița. Povestirea.	<ul style="list-style-type: none"> • Interogarea multiprocesuală pe textul epic. • Interpretarea textului liric prin agenda cu notițe paralele. • Reacția cititorului. • Atelier de lectură. 	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrarea înțelegerii textului audiat prin răspuns la întrebări (interogare frontală). • Interogarea reciprocă (încrușată). • Comentariu de fragment.
9. Operaționalizarea terminologiei lingvistice și literare, în limita standardelor de conținut.	9.1. Identificarea fenomenelor și a unităților lingvistice studiate în context.	Sunetul și litera. Vocalele, consoanele, semivocalele. Diftongul. Trifonul. Silaba. Cuvîntul. Definirea cuvîntului. Cîmpul lexical. Cuvînt de bază/derivat.	<ul style="list-style-type: none"> • Explicarea și exemplificarea noțiunilor studiate. • Analiza faptelor de limbă. • Utilizarea adecvată a terminologiei lingvistice. 	<ul style="list-style-type: none"> • Interogarea frontală (conversație cathectică, euristică). • Teste formative. • Teste sumative. • Organizarea informației termenilor în clustering.

		<p>Structura morfematică a cuvîntului: temă, rădăcină, sufix, prefix. Familia lexicală. Dicționarul explicativ.</p> <p>Părțile de vorbire (substantivul, adjectivul, articolul, pronumele, numeralul, verbul, adverbul, prepoziția, conjuncția, interjecția). Sintaxa propoziției.</p>		
	<p>9.2. Aplicarea instrumentului de interpretare a textului.</p>	<p>Proverbul, ghicitoarea, zicătoarea. Legenda populară. Mitul. Povestea zoomorfică. Basmul. Snoava. Poezia lirică. Schița. Povestirea.</p> <p>Figuri de stil: epitetul, comparația, personificarea, repetiția, enumeratia.</p> <p>Versificația: versul, strofă, tipuri de strofă.</p> <p>Subiectul operei literare. Personajul literar. Narațiunea.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lectura interogativă și analitică a textului. • Elaborarea de hărți ale narațiunii. • Aplicarea algoritmilor de caracterizare a personajului literar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Interogarea frontală (conversație catihetică, euristica). • Comentarea fragmentelor de text. • Interpretarea sugestiilor figurilor de stil. • Compoziții de caracterizare a personajului literar.

1	2	3	4	5
<p>10. Valorificarea mijloacelor expresive ale limbii române literare, în diferite situații de comunicare orală și scrisă.</p>	<p>10.1. Utilizarea adecvată a mijloacelor expresive ale limbii (sinonime, antonime, figuri de stil) în textul produs (scris/oral).</p>	<p>Poezia lirică. Proverbul, zicătoarea, ghicitoarea. Figuri de stil: epitegul, comparația, personificarea, repetiția, enumerarea.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Comentarea potențialului expresiv al diferitelor unități lexicale. Producerea de enunțuri și texte de dimensiuni mici, cu utilizarea mijloacelor expresive ale limbii. Atelier de scriere. 	<ul style="list-style-type: none"> Elaborarea textelor în parametrii indicați.
	<p>10.2. Valorificarea potențialului expresiv al părților de vorbire (substantiv, adjectiv) în textul produs (scris/oral).</p>	<p>Substantive comune și proprii. Articolul. Adjectivul.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Observarea valorii expresive a părților de vorbire, în baza textului citit. Producerea de texte, utilizând substantivul și adjectivul cu valoare expresivă. 	<ul style="list-style-type: none"> Lucrări de creație.
<p>11. Manipularea suporturilor audiovizuale și informatice, în calitate de surse sau mijloace de învățare a limbii române.</p>	<p>11.1. Selectarea în volum rezonabil a informațiilor necesare (esențiale), utilizând mijloace audiovizuale/informative.</p>	<p>Textul literar și non-literar. Cartea – obiect cultural.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Selectarea și discernerea informațiilor relevante pentru temele studiate. 	<ul style="list-style-type: none"> Lucrare de portofoliu.
<p>12. Respectarea etichetei verbale în orice situație de comunicare orală și scrisă.</p>	<p>12.1. Utilizarea normelor elementare de etichetă verbală într-o situație concretă de comunicare orală și scrisă (dialog familial; elev - profesor; elev - elev).</p>	<p>Dialogul. Situația de comunicare. Parametrii comunicării verbale. Scrierea familială. Discursul de felicitare.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Simularea situațiilor de comunicare monologată și dialogată. Atelierul de discuție. Prezentarea grafică a normelor elementare de etichetă verbală. Construirea unor modele de activități de comunicare în baza normelor de etichetă verbală. Formularea unui cod de norme. 	<ul style="list-style-type: none"> Proiect de grup. Înscenare. Observarea (cu grilă de evaluare) a unui grup, în procesul discuției formale și nonformale.

<p>13. Producerea textelor care reflectă propriile experiențe senzoriale, idei, judecăți, opinii, argumente.</p>	<p>13.1. Reflectarea propriei experiențe într-un text, în limita de ½ pagină (autobiografie); relatarea unei experiențe proprii, opinie despre sine; autoprăzenta.</p>	<p>Scrierea reflexivă. Scrierea imaginativă.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Scrierea liberă. ● Pagina de jurnal. ● Atelierul de scriere. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Povestire. ● Compunere după tablou. ● Autoevaluarea cu grilă a textului redactat.
<p>14. Identificarea propriilor atuuuri, nevoi și puncte vulnerabile în diferite situații de comunicare orală și scrisă.</p>	<p>14.1. Autoevaluarea propriilor competențe de comunicare orală.</p>	<p>Situația de comunicare.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Acvariu. ● Discuție dirijată. ● Analiza probelor de evaluare. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Portofoliu. ● Erată personală.
<p>15. Exprimarea adecvată a propriei identități, prin conștientizarea apartenenței la comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română.</p>	<p>15.1. Relatarea despre sine, ca reprezentant al comunității.</p>	<p>Situația de comunicare. Textul literar și non-literar. Biografia. Autobiografia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Formarea comunității de instruire. ● Monolog despre sine. ● Redactarea notițelor autobiografice. ● Pagina de jurnal. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Prezentări orale.

CLASA A VI-A

Competența specifică	Subcompetența	Unități de conținut dominante integrate	Activități de învățare (recomandate)	Activități de evaluare (recomandate)
1. Utilizarea diverselor strategii de informare/documentare, în vederea abordării eficiente a comunicării orale și scrise.	1.1. Ierarhizarea ideilor dintr-un text narativ într-un plan simplu de idei, utilizând enunțuri proprii.	Legenda cultă. Rezumatul. Basmul cult. Povestirea.	<ul style="list-style-type: none"> ● Identificarea ideilor principale din text. ● Alecătuirea planului de idei prin enunțuri proprii (informative și interrogative). 	<ul style="list-style-type: none"> ● Evaluarea reciprocă a planului de idei. ● Elaborarea planului de idei al unui fragment citit independent.
2. Aranjarea/ordonarea în pagină sau în formular standardizat a textului propriu.	2.1. Așezarea grafică în pagină a textului: plan de idei; text simplu de tip informativ; dialog; conspect; scrisoare; descriere de peisaj.	Mesajul electronic. Scrisoarea de felicitare. Dialogul. Instrucțiunea. Rețeta. Fișa de bibliotecă.	<ul style="list-style-type: none"> ● Analiza mostrelor. ● Identificarea modelelor relevante. ● Dispunerea grafică în pagină a elementelor constituente ale textului/textelor de diferite tipuri. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Prezentarea grafică a produsului. ● Turul galeriei.
3. Rezumarea textelor literare și non-literare.	Rezumarea unui text descriptiv, în limita de 100 de cuvinte.	Descrierea. Povestirea. Legenda cultă.	<ul style="list-style-type: none"> ● Redactarea rezumatului (text descriptiv). ● Autoevaluarea rezumatului scris, conform parametrilor indicați. ● Rezumarea în perechi. ● Descrierea orală a unor obiecte. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Expunerea rezumativă. ● Expunerea detaliată. ● Elaborarea rezumatului de text descriptiv. ● Evaluarea reciprocă.

<p>4. Organizarea/ desfășurarea/ utilizarea diverselor strategii de învățare autonomă a limbii, prin observare directă și exersare.</p>	<p>4.1. Utilizarea dicționarului (explicativ, de sinonime, de antonime, de neologisme, de expresii) în stabilirea sensurilor cuvintelor necunoscute.</p>	<p>Cartea – obiect cultural Relații între cuvinte. Dicționarul de sinonime. Dicționarul de antonime. Cîmpul semantic. Circulația cuvintelor în spațiu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Identificarea sensurilor cuvintelor necunoscute. ● Integrarea cuvintelor explicate în contexte concrete. ● Construirea cluseringului pentru cîmpul semantic. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Evaluarea cantitativă și calitativă a vocabularului activ. ● Teste de vocabular. ● Construirea enunțurilor în parametrii dați.
	<p>4.2. Utilizarea dicționarului ortografic în scopul scrierii corecte a cuvintelor.</p>	<p>Ortografia substantivului. Ortografia adjectivului. Ortografia numeralului. Ortografia pronumelui.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Identificarea informației necesare în dicționarul ortografic. ● Descrierea siglelor și a abrevierilor din dicționarul ortografic. ● Aplicarea regulilor studiate la producerea textului scris. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Dictări de cuvinte// selective. ● Dictări libere. ● Autodictări. ● Comentarea ortogramelor.
<p>5. Elaborarea și realizarea spontană, fluentă, exactă a diverselor acte de comunicare orală și scrisă.</p>	<p>5.1. Producerea unui discurs în limita unei pagini de caiet (o impresie, o opinie personală; relatarea unei întâmplări; argumentarea unui punct de vedere; aprecieri simple privind textele lirice studiate).</p>	<p>Scrisoarea de felicitare. Poezia lirică. Argumentarea simplă. Descrierea de natură. Situatia de comunicare dialogată/monologată. Clasificarea propozițiilor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Jocuri de simulare. ● Redactarea discursului conform algoritmului dat. ● Construirea dialogului, utilizând formulele date. ● Graficul T. ● Atelier de scriere. ● Atelier de discuție. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Joc de rol. ● Prezentări publice (lansarea orală a discursului dat într-un timp-limită (2/3 min.). ● Povestirea după imagine/tablou. ● Interviu.
	<p>5.2. Lansarea orală a discursului dat într-un timp limită (2/3 min.).</p>			
	<p>5.3. Realizarea spontană, fluentă, exactă a unei descrieri orale (peisaj).</p>			

1	2	3	4	5
6. Explicarea funcționării sistemului fonetic, lexical, gramatical al limbii române.	6.1. Relevarea elementelor fonetice, a expresiilor și cuvintelor noi, a elementelor gramaticale ale limbii în textul studiat.	Relații între cuvinte. Părțile de vorbire. Locuțiunea substantivală. Locuțiunea adjectivală. Clasificarea propozițiilor.	<ul style="list-style-type: none"> • Identificarea elementelor lingvistice studiate. • Interpretarea/comentarea/analiza faptelor de limbă din textul dat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Clasificarea elementelor de limbă dintr-un text, la prima vedere. • Probe de analiză gramaticală, conform algoritmului dat.
7. Respectarea noțiilor ortografice, ortoepice, semantice, gramaticale, punctuaționale, stilistice a limbii române literare.	7.1. Respectarea regulilor ortografice, ortoepice, punctuaționale, gramaticale, a normei semantice în textul produs (oral și scris).	Ortografia substantivului. Ortografia adjectivului. Ortografia numeralului. Clasificarea propozițiilor.	<ul style="list-style-type: none"> • Recitarea textelor memorizate. • Dictări comentate. • Dictări instructive. • Definirea sensului de bază al cuvântului uzual. • Tabelul trăsăturilor semantice. • Secvențe contradictorii. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dictări de control. • Lucrări de creație. • Teste de ortografie. • Prezentări orale.
8. Lectura, audierea și interpretarea textelor literare și nonliterare, în limita standardelor de conținut.	8.1. Lectura expresivă a fragmentului de text epic. 8.2. Interpretarea textului liric, a textului epic (narațiune, descriere).	Texte literare și nonliterare. Legendă cultă. Parabola. Basmul cult. Fabula. Poezia lirică. Povestirea.	<ul style="list-style-type: none"> • Interogarea multiprocesuală pe textul epic. • Interpretarea textului liric prin agenda cu notițe paralele. • Consultații în grup. • Reacția cititorului. • Atelier de lectură. • Activități de antrenare a dicției, de modelare a intonației. • Exerciții de respectare a pauzelor, a accentelor în textul citit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teste de conținut (de-monstrarea înțelegerii textului audiat prin răspuns independent la întrebări). • Citate. • Comentariu de fragment. • Evaluarea lecturilor orale conform algoritmului propus. • Determinarea nivelului de competență lectorală.

<p>9. Operaționalizarea termenilor lingvistice și literare, în limita standardelor de conținut.</p>	<p>9.1. Aplicarea terminologiei lingvistice și literare studiate în demersul analitic al textului.</p> <p>9.2. Identificarea noțiunilor lingvistice și literare studiate în textul epic dat.</p>	<p>Sinonimia, antonimia, omonimia, paronimia. Serile sinonimice. Cîmpul semantic.</p> <p>Regionalismele.</p> <p>Părțile de vorbire (substantivul, adjectivul, articolul, pronumele, numeralul, verbul, adverbul, prepoziția, conjuncția, interjecția).</p> <p>Clasificarea propozițiilor.</p> <p>Texte literare. Texte nonliterare.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Explicarea și exemplificarea noțiunilor studiate. • Analiza faptelor de limbă. • Aplicarea, la analiza textului, a terminologiei lingvistice și literare studiate. • Prezentarea grafică a relației dintre noțiunile studiate. 	<ul style="list-style-type: none"> • Interogarea frontală (conversație catihetică, euristica). • Teste formative. • Teste sumative. • Prezentări orale.
<p>10. Valorificarea mijloacelor expresive ale limbii române literare, în diferite situații de comunicare orală și scrisă.</p>	<p>9.3. Aplicarea instrumentarului de interpretare a textului.</p>	<p>Hiperbola, metafora.</p> <p>Versificația: tipuri de rimă.</p> <p>Legenda cultă.</p> <p>Parabola. Basmul cult.</p> <p>Fabula.</p> <p>Poezia lirică.</p> <p>Povestirea.</p> <p>Personajul literar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lectura interogativă și analitică a textului. • Identificarea în text a figurilor de stil. • Elaborarea de hărți ale narațiunii. • Aplicarea algoritmilor de caracterizare a personajului literar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Interogarea frontală (conversație catihetică, euristica). • Comentarea fragmentelor de text. • Interpretarea sugestiilor figurilor de stil. • Compoziții de caracterizare a personajului literar.
<p>10. Valorificarea mijloacelor expresive ale limbii române literare, în diferite situații de comunicare orală și scrisă.</p>	<p>10.1. Utilizarea formulilor de inițiere, menținere și încheiere a dialogului (susținut direct cu o altă persoană, susținut la telefon).</p>	<p>Situația de comunicare dialogată/monologată.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Comentarea potențialului expresiv al diferitelor unități lexicale. • Producerea de enunțuri și texte de dimensiuni mici, cu utilizarea mijloacelor expresive ale limbii. 	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborarea textelor în parametrii indicați. • Jocuri de rol.

1	2	3	4	5
	10.2. Valorificarea potențialului expresiv al părților de vorbire (substantiv, adjectiv, pronume) în textul produs (scris/oral).	Substantivul. Adjectivul. Pronumele. Verbul.	<ul style="list-style-type: none"> ● Observarea valorii expresive a părților de vorbire, în baza textului citit. ● Comentarea polisemiei cuvintelor, în baza dicționarului. ● Producerea de texte, utilizând verbe cu valoare expresivă. ● Cinquain/Cvintet. ● Atelier de scriere. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Lucrări de creație.
	10.3. Realizarea spontană, fluentă, exactă a unei descrieri orale: descrieri de natură, de portret, de interior, de exterior.	Descrierea.	<ul style="list-style-type: none"> ● Descrierea realităților familiare ale elevului. ● Atelier de discuție. 	
11. Manipularea suporturilor audiovizuale și informatice, în calitate de surse sau mijloace de învățare a limbii române.	11.1. Selectarea în volum rezonabil a informațiilor necesare (esențiale), utilizând mijloace audiovizuale/informative.	Textul literar și non-literar. Cartea – obiect cultural.	<ul style="list-style-type: none"> ● Selectarea și discernerea informațiilor relevante pentru temele studiate ● Amenajarea expozițiilor de carte la o temă. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Proiect individual (cu utilizarea mijloacelor audiovizuale).
12. Respectarea etichetei verbale în orice situație de comunicare orală și scrisă.	12.1. Analiza normelor elementare de etichetă verbală în textul studiat.	Textul literar. Situația de comunicare monologată și dialogată. Scrisoarea de felicitare.	<ul style="list-style-type: none"> ● Simularea situațiilor de comunicare monologată și dialogată. ● Atelierul de discuție. ● Povestirea după imagini (benzi desenate). ● Construirea unor modele de activități de comunicare, în baza normelor de etichetă verbală. ● Formularea unui cod de norme. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Proiect de grup. ● Compuneri după imagini. ● Înscenare în baza imaginilor. ● Observarea (cu grilă de evaluare) a unui dialog între doi elevi, cu tema dată.

	12.2. Utilizarea normelor elementare de etichetă verbală într-o situație concretă de comunicare orală și scrisă (dialog improvizat: elev - bibliotecar; cumpărător - vânzător; pacient - medic).			
13. Producerea textelor care reflectă propriile experiențe senzoriale, idei, judecăți, opinii, argumente.	13.1. Reflectarea propriei experiențe într-un text scris de elev, în limita unei pagini (meditație „Comportamentul meu”).	Scrierea reflexivă. Scrierea imaginativă.	<ul style="list-style-type: none"> • Scrierea liberă. • Pagina de jurnal. • Atelierul de scriere. • 	<ul style="list-style-type: none"> • Povestire. • Compunere după tablou. • Autoevaluarea cu grilă a textului redactat.
14. Identificarea priorităților și nevoilor și punctele vulnerabile în diferite situații de comunicare orală și scrisă.	14.1. Autoevaluarea priorităților competente de comunicare orală.	Situația de comunicare.	<ul style="list-style-type: none"> • Acvariu. • Discuție dirijată. • Analiza probelor de evaluare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Portofoliu. • Erată personală.
15. Exprimarea adecvată a priorității identității, prin conștientizarea apartenenței la comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română.	15.1. Relatarea despre sine, ca reprezentant al generației.	Situația de comunicare. Textul literar și non-literar. Circulația cuvintelor în spațiu.	<ul style="list-style-type: none"> • Pagina de jurnal. • Lasă-mi mie ultimul cuvânt! • Jurnalul triplu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentări orale. • Proiecte dedicate evenimentelor sau sărbătorilor oficiale (aniversărilor).

CLASA a VII-a

Competența specifică	Subcompetența	Unități de conținut dominante / integratoare	Activități de învățare (recomandate)	Activități de evaluare (recomandate)
1. Utilizarea diverselor strategii de formare/documentare, în vederea abordării eficiente a comunicării orale și scrise.	1.1. Organizarea cronologică a informației într-un plan dezvoltat de idei (text narativ; text științific).	Cartea – obiect cultural (momente din istoria cărții manuscris, a cărții tipărite și a cărții electronice). Povestirea. Nuvela. Cronotopul.	<ul style="list-style-type: none"> ● Identificarea ideilor principale și a ideilor secundare din text. ● Alcătuirea planului dezvoltat de idei. ● Identificarea/interpretarea indicilor de cronotop. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Povestirea după propriul plan dezvoltat de idei. ● Expunerea scrisă a textului, urmînd un plan dezvoltat propriu. ● Prezentarea verbală a tinerarului.
2. Aranjarea/ordonarea în pagină sau în formular standardizat a textului propriu.	2.1. Așezarea grafică în pagină a textului: plan dezvoltat de idei, cu utilizarea unui sistem complex de numerotare. 2.2. Dispunerea în pagină a unui anunț.	Forumul de discuție. Anunțul. Reportajul. Rezumatul.	<ul style="list-style-type: none"> ● Analiza mostrelor. ● Identificarea modelelor relevante. ● Dispunerea grafică în pagină a elementelor constituente ale textului/textelor de diferite tipuri. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Prezentarea grafică a produsului. ● Lucrare de portofoliu – reportaj de la o manifestare școlară. ● Proiect de grup – redactarea unei publicații școlare de anunțuri.
3. Rezumarea textelor literare și non-literare.	3.1. Rezumarea unui text nonliterar, în limita de 100-120 de cuvinte.	Reportajul. Cartea – obiect cultural (momente din istoria cărții manuscris, a cărții tipărite și a cărții electronice).	<ul style="list-style-type: none"> ● Redactarea rezumatului (text nonliterar). ● Dezvoltarea rezumatului în text primar. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Expunerea rezumativă. ● Expunerea detaliată. ● Interviu în trei trepte. ● Evaluarea reciprocă.

<p>4. Organizarea/ desfășurarea/ utilizarea diverselor strategii de învățare autonomă a limbii, prin observare directă și exersare.</p>	<p>4.1. Utilizarea dicționarului (explicativ școlar, de sinonime, de antonime, de neologisme, de expresii și locuțiuni, de paronime) în stabilirea sensurilor cuvintelor necunoscute și a nuanțelor de sens ale cuvintelor.</p>	<p>Modificări ale vocabularului. Îmbogățirea vocabularului prin mijloace interne: derivarea, compunerea, abrevierea, conversiunea. Circulația cuvintelor în timp. Arhaismele. Neologismele. Cuvintele moștenite și cuvintele împrumutate. Dicționarul de neologisme.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Lectura cu voce a articolului de dicționar. ● Integrarea neologismelor în conținutul textelor ilustrative (diagnostice). ● Explicarea cuvintelor prin intermediul dicționarului de sinonime, de paronime. ● Utilizarea dicționarului de expresii și locuțiuni. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Evaluarea cantitativă și calitativă a vocabularului activ. ● Teste de vocabular. ● Construirea enunțurilor în parametrii dați. ● Construirea enunțurilor cu unitățile date.
	<p>4.2. Utilizarea dicționarului ortografic, în scopul scrierii corecte a cuvintelor.</p>	<p>Ortografia formelor verbale. Ortografia pronumelui. Ortografia adverbului.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Identificarea/comentarea/interpretarea informației necesare în dicționarul ortografic. ● Descifrarea siglelor și a abrevierilor din dicționarul ortografic. ● Aplicarea regulilor studiate la producerea textului scris. ● Identificarea elementelor de limbă în textele artistice și publicistice. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Teste de ortografie. ● Dictări grafice. ● Dictări libere. ● Autodictări. ● Comentarea ortogramei. ● Relevare a elementelor de limbă și literatură într-un text.
<p>5. Elaborarea și realizarea spontană, fluentă, exactă a diverselor acte de comunicare orală și scrisă.</p>	<p>5.1. Producerea unui discurs pe o temă dată (descriere, narațiune, monolog, reproducerea spuselor cuiva, prezentarea unui fapt divers, a unui eveniment cultural, a opiniei proprii, rezumatul unui text literar/ științific).</p>	<p>Scrierea de felicitare. Poezia lirică. Argumentarea simplă. Descrierea de natură. Situția de comunicare dialogată/ monologată. Clasificarea propozițiilor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Jocuri de simulare. ● Redactarea discursului conform algoritmului dat. ● Construirea dialogului, utilizând formulele date. ● Graficul T. ● Atelier de scriere. ● Atelier de discuție. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Joc de rol. ● Prezentări publice (lansarea orală a discursului dat, într-un timp-limită (2-3 min.). ● Povestirea după imagini/tablou.

1	2	3	4	5
	5.2. Lansarea orală a discursului în fața unui auditoriu dat, într-un timp limitat (2 min./3 min).			
	5.3. Realizarea spontană, fluentă, exactă a unei descrieri orale (portret).			
6. Explicarea funcționării sistemului fonetic, lexical, gramatical al limbii române.	6.1. Relevarea elementelor fonetice, a expresiilor și cuvintelor noi, a elementelor gramaticale ale limbii în textul studiat. 6.2. Comentarea mărcilor stilistice ale unităților de limbă în textul literar studiat.	Structura morfematică a cuvintelor. Modificări ale vocabularului. Cimpul derivativ. Circulația cuvintelor în timp. Textul literar. Figurile de stil: metonimia, invocația, inverstunea, interogația retorică, exclamația retorică, paralelismul.	<ul style="list-style-type: none"> • Identificarea unităților lingvistice marcate stilistic. • Interpretarea/comentarea/analiza faptelor de limbă din textul dat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Comentarii de fragmente (cu utilizarea dicționarului explicativ). • Comentarea scrisă a diferențelor semantice între cuvintele înrudite. • Analiza lexicală a unui text.
7. Respectarea normei ortografice, ortoepice, semantice, gramaticale, punctuaționale, stilistice a limbii române literare.	7.1. Respectarea regulilor ortografice, ortoepice, punctuaționale, gramaticale, a normei semantice în textul produs (oral și scris).	Ortografia substantivului. Ortografia pronumelui. Ortografia formelor verbale. Ortografia adverbului. Funcțiile sintactice ale substantivului, adjectivului, numeralului, pronumelui, verbului, adverbului.	<ul style="list-style-type: none"> • Lectura expresivă a textelor literare. • Recitarea textelor literare. • Definirea sensului de bază al cuvântului uzual. • Dictări explicative. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dictări de control. • Lucrări de creație. • Teste de ortografie. • Prezentări orale. • Revizuirea circulară.

<p>8. Lectura, audierea și interpretarea textelor literare și nonliterare, în limita standardelor de conținut.</p>	<p>8.1. Lectura expresivă a fragmentului de text epic.</p>	<p>Texte literare și non-literare. Poezia lirică. Balada cultă. Poemul eroic. Nuvela. Romanul.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lectura expresivă a textului. • Lectura pe roluri a dialogurilor din textul epic. • Interogarea multiprocesuală pe textul epic. • Interpretarea textului liric prin agenda în trei părți/jurnalul triplu. • Reacția cititorului. • Atelier de lectură. • Activități de antrenare a dicției, de modelare a intonației. • Exerciții de respectare a pauzelor, accentelor în textul citit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teste de conținut (demonstrarea înțelegerii textului citit independent, prin răspuns la întrebări). • Citate. • Comentariu de fragment. • Evaluarea lecturii orale, în baza grilei. • Comentariul textului liric.
<p>9. Operaționalizarea terminologiei lingvistice și literare, în limita standardelor de conținut.</p>	<p>9.1. Aplicarea terminologiei lingvistice și literare studiate în procesul de analiză a textului.</p>	<p>Modificări ale vocabularului. Circulația cuvintelor în timp. Cuvintele moștenite și cuvintele împrumutate. Substantivul. Adjectivul. Numeralul. Pronumele. Verbul. Adverbul. Prepoziția. Conjuncția. Interjecția. Texte literare și non-literare. Poezia lirică. Balada cultă. Poemul eroic. Nuvela. Romanul. Figurile de stil.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Explicarea și exemplificarea noțiunilor studiate. • Analiza faptelor de limbă. • Utilizarea adecvată a terminologiei lingvistice. • Prezentarea grafică a relației dintre noțiunile studiate. 	<ul style="list-style-type: none"> • Interogarea frontală (conversație catetică, euristică). • Teste formative. • Teste sumative. • Prezentări orale. • Lucrări individuale (de portofoliu).

1	2	3	4	5
10. Valorificarea mijloacelor expresive ale limbii române literare, în diferite situații de comunicare orală și scrisă.	9.2. Aplicarea instrumentului de interpretare a textului.	Texte literare și non-literare. Poezia lirică. Balada cultă. Poemul eroic. Niu-vela. Romanul. Caracterizarea personajului literar. Figurile de stil.	<ul style="list-style-type: none"> • Lectura interogativă și analitică a textului. • Caracterizarea personajului literar. • Reprezentarea grafică a liniilor de subiect în textul epic. • Aplicarea algoritmilor de caracterizare a personajului literar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Interogarea frontală (conversație catihetică, euristică). • Teste cu itemi obiectivi. • Comentarea textului liric. • Interpretarea sugestiilor figurilor de stil. • Compoziții de caracterizare a personajului literar.
10. Valorificarea mijloacelor expresive ale limbii române literare, în diferite situații de comunicare orală și scrisă.	10.1. Utilizarea formulilor de inițiere, menținere și încheiere a dialogului (conversație în grup).	Situația de comunicare dialogată/monologată. Argumentarea unui punct de vedere.	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza mostrelor relevante (în baza textelor studiate). • Audierea/vizionarea emisiunilor radio și TV, cu rezumarea ulterioară. • Interpretarea valorii stilistice a formelor gramaticale. • Producerea textelor de dimensiuni medii (1,5-2 pagini), cu utilizarea mijloacelor expresive indicate. 	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborarea textelor în parametri indicați. • Jocuri de rol.
10.2. Valorificarea potențialului expresiv al părților de vorbire (substantiv, adjectiv, verb, pronume) în textul produs (scris/oral).	10.2. Valorificarea potențialului expresiv al părților de vorbire (substantiv, adjectiv, verb, pronume) în textul produs (scris/oral).	Substantivul. Adjectivul. Numeralul. Pronumele. Verbul. Adverbul. Prepoziția. Interjecția.	<ul style="list-style-type: none"> • Observarea valorii expresive a părților de vorbire, în baza textului citit. • Producerea de texte, utilizând forme gramaticale și structuri sintactice cu valoare expresivă. • Atelier de scriere. 	<ul style="list-style-type: none"> • Comentarea potențialului expresiv al unor cuvinte și înbinări, cu utilizarea articolelor lexicografice. • Lucrări de creație (Presupunerea prin termeni; Maratonul de scriere).

	10.3. Realizarea spontană a unui reportaj.	Reportajul.	<ul style="list-style-type: none"> • Atelier de discuție. 	<ul style="list-style-type: none"> • Proiect de grup (emisiune la radio școlar). • Testare la calculator.
11. Manipularea suporturilor audiovizuale și informatice, în calitate de surse sau mijloace de învățare a limbii române.	11.1. Redactarea textelor în Word.	Textul literar și non-literar. Cartea – obiect cultural (momente din istoria cărții-manuseris, a cărții tipărite și a cărții electronice).	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborarea lucrărilor în variantă electronică. • Utilizarea programelor de verificare a ortografiei. 	
12. Respectarea etichetei verbale în orice situație de comunicare orală și scrisă.	12.1. Aplicarea/urmărirea normelor de etichetă verbală, în procesul argumentării.	Situația de comunicare monologată și dialogată. Argumentarea unui punct de vedere.	<ul style="list-style-type: none"> • Simularea situațiilor de comunicare în contradictoriu. • Atelierul de discuție. • Relatarea unor scene din conținutul unor filme, spectacole. • Construirea unor modele de activități de comunicare, în baza normelor de etichetă verbală. • Formularea unui cod de norme. 	<ul style="list-style-type: none"> • Proiect de grup. • Compuneri după imagini. • Încercare în baza imaginilor. • Observarea (cu grilă de evaluare) a unui dialog între doi elevi, cu tema dată.
	12.2. Utilizarea normelor elementare de etichetă verbală într-o situație concretă de comunicare orală și scrisă (dialog improvizat: elev - părinte; elev - agent de circulație; elev - prestator de servicii).			

1	2	3	4	5
<p>13. Producerea textelor care reflectă propriile experiențe senzoriale, idei, judecăți, opinii, argumente.</p>	<p>13.1. Elaborarea textelor reflexive, bazate pe experiența proprie, în limita de 1 pagină (meditație „Evaluarea propriului comportament”).</p>	<p>Scrierea reflexivă. Scrierea imaginativă.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Scrierea liberă. • Pagina de jurnal. • Atelierul de scriere. 	<ul style="list-style-type: none"> • Povestire. • Scrierea ghidată. • Argument în patru pași. • Autoevaluarea cu grilă a textului redactat.
<p>14. Identificarea propriilor atitudini, nevoi și puncte vulnerabile în diferite situații de comunicare orală și scrisă.</p>	<p>14.1. Autoevaluarea propriilor competențe de comunicare scrisă.</p>	<p>Situația de comunicare.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Autoanaliza greșelilor comise într-un text evaluat, cu utilizarea dicționarului. • Brainwriting. • Masa rotundă. • Revizuirea circulară. 	<ul style="list-style-type: none"> • Portofoliu. • Erată personală.
<p>15. Exprimarea adecvată a propriei identități, prin conștientizarea apartenenței la comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română.</p>	<p>15.1. Relatarea despre sine, ca reprezentant al etniei.</p>	<p>Situația de comunicare. Textul literar și non-literar. Circulația cuvintelor în spațiu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pagina de jurnal. • Lasă-mi mie ultimul cuvânt! • Jurnalul triplu. • Activități de formare și reformare a comunității dinamice de instruire. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentări orale. • Redactarea unor foi volante/gazete dedicate unor evenimente/sărbători oficiale/aniversării.

CLASA a VIII-a

Competența specifică	Subcompetența	Unități de conținut dominante/ integratoare	Activități de învățare (<i>recomandate</i>)	Activități de evaluare (<i>recomandate</i>)
1. Utilizarea diverselor strategii de formare/documentare, în vederea abordării eficiente a comunicării orale și scrise.	1.1. Structurarea ideilor pentru realizarea discursului propriu/comentariului/eseului.	Textul nonliterar: Știrea. Reportajul. Conspectul. Eseul literar.	<ul style="list-style-type: none"> ● Discriminarea/structurarea ideilor principale și secundare pentru elaborarea textului. ● Alcătuirea planului de idei al eseului structurat, urmînd modelul Cubul. ● Alcătuirea planului de idei al eseului structurat, în bază de algoritmi. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Susținerea unui discurs, după un plan de idei alcătuit sub îndrumarea profesorului. ● Prezentarea planului de idei al discursului – Turul galeriei. ● Evaluarea cu grilă a unui discurs, desfășurat după un plan propriu.
2. Aranjarea/ordonarea în pagină sau în formular standardizat a textului propriu.	2.1. Plasarea (grafică) în pagină a textului propriu: – comentariu literar (secvență); – caracterizare de personaj, cu utilizarea citatelor; – cerere; – text argumentativ; – pagină de jurnal; – conspect; – alocuțiune.	Vorbirea directă și vorbirea indirectă. Cererea. Reportajul. Știrea. Conspectul. Formularele tipizate. Anunțul de reclamă. Invitația.	<ul style="list-style-type: none"> ● Analiza mostrelor de facturi și formulare tipizate. ● Identificarea modelelor relevante. ● Dispunerea grafică în pagină a elementelor constituente ale textului/textelor de diferite tipuri. ● Completarea formularelor de poștă, cazare la hotel. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Prezentarea grafică a produsului. ● Lucrare de portofoliu – un buletin de știri (analiza evenimentelor săptămîniile). ● Proiect de grup – publicitate pentru locurile de baștină ca obiectiv turistic/pentru un produs authton.
	2.2. Completarea formularelor tipizate.			

1	2	3	4	5
3. Rezumarea textelor literare și non-literare.	3.1. Asigurarea coerenței textului rezumat (auditat, citit).	Povestirea. Nuvela. Romanul. Eseul literar. Textul nonliterar.	<ul style="list-style-type: none"> • Predarea complementară. • Redactarea rezumatului (text literar). • Asigurarea legăturii de sens dintre părțile constituente ale rezumatului. 	<ul style="list-style-type: none"> • Expunerea rezumativă. • Interviu în trei trepte. • Evaluarea reciprocă.
4. Organizarea/desfășurarea/utilizarea diverselor strategii de învățare autonomă a limbii, prin observare directă și exersare.	4.1. Utilizarea dicționarului (explicativ, enciclopedic, de expresii și locuțiuni, de proverbe, de maxime, de citate), în scopul formării abilității de învățare a limbii.	Monosemia și polisemia. Sensul propriu/figurat; fundamental/secundar; lexical/gramatical. Unitățile frazeologice. Dicționarul enciclopedic. Dicționarul de locuțiuni și expresii. Dicționarele de proverbe, de citate, de maxime.	<ul style="list-style-type: none"> • Identificarea sensurilor cuvintelor necunoscute, utilizând diverse dicționare. • Integrarea cuvintelor explicate în contexte concrete. • Comentarea faptelor de limbă observate/atestate. 	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluarea cantitativă și calitativă a vocabularului activ. • Teste de vocabular. • Construirea enunțurilor în parametrii dați. • Construirea enunțurilor cu unitățile date. • Definirea cuvintelor uzuale.
4.2. Utilizarea dicționarului (ortografic/de cuvinte compuse/de greșeli/de dificultăți), în scopul scrierii corecte a cuvintelor.	Monosemia și polisemia.	Monosemia și polisemia.	<ul style="list-style-type: none"> • Identificarea informației necesare în dicționarul ortografic. • Aplicarea regulilor studiate la producerea textului scris. • Explicarea regulilor de punctuație aplicate. • Identificarea elementelor de limbă în textele artistice, științifice și publicistice. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teste de ortografie. • Comentarea ortogramelor și a punctogramelor. • Relevarea elementelor de limbă și literatură într-un text artistic/științific/publicistic, la prima vedere.

	4.3. Explicarea elementelor de limbă în textul artistic, publicistic și științific.			
5. Elaborarea și realizarea spontană, fluentă, exactă a diverselor acte de comunicare orală și scrisă.	5.1. Producerea unui discurs în stil publicistic (alocuțiune; exprimarea unei opinii/attitudini/a unei judecăți critice/de valoare; evaluarea unei activități școlare/extrașcolare; felicitare cu diferite ocazii (jubileu, inaugurarea unei instituții etc.).	Vorbirea directă și vorbirea indirectă. Dialogul. Descrierea. Cartea – obiect cultural. Dezvoltarea/explicarea unei probleme.	<ul style="list-style-type: none"> • Jocuri de simulare. • Redactarea discursului, conform algoritmului dat. • Construirea dialogului, utilizând formulele date. • Dezbateri. • Atelier de scriere. • Atelier de discuție. 	<ul style="list-style-type: none"> • Joc de rol (ghid). • Prezentări publice (lansarea orală a discursului dat, într-un timp-limită (5 min.)). • Interviu în direct (evaluare cu grilă). • Compunere – descriere după tablou.
	5.2. Lansarea orală a discursului în fața unui auditoriu dat, într-un timp limită (5 min.).			
	5.3. Realizarea spontană, fluentă, exactă a unei descrieri orale (de interior; de obiecte).			

1	2	3	4	5
<p>6. Explicarea funcționării sistemului fonetic, lexical, gramatical al limbii române.</p>	<p>6.1. Comentarea mărcilor stilistice ale unităților de limbă în textele lirice, epice, dramatice.</p> <p>6.2. Utilizarea formelor gramaticale/a structurilor/mărcilor stilistice în textele elaborate.</p>	<p>Monosemia și polisemia. Relațiile sintactice în propoziție și frază. Elementele de relație în frază. Subiectul. Propoziția subiectivă. Predicatul. Propoziția predicativă. Atributul. Propoziția atributivă. Complementele și propozițiile subordonate complete, circumstanțiale. Apozitia. Adresarea. Cuvintele, construcțiile și propozițiile incidente. Vorbirea directă și vorbirea indirectă. Figurile de stil.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Identificarea unităților lingvistice marcate stilistic. • Interpretarea/comentarea/analiza faptelor de limbă din textul dat. • Transformarea textelor nonliterare în texte literare. • Piramida narațiunii. • Atelier de scriere. 	<ul style="list-style-type: none"> • Comentarea aspectului expresiv al structurilor sintactice, în texte literare, propuse pentru prima lectură. • Producerea textelor de scriere imaginativă.
<p>7. Respectarea normei ortografice, ortoepice, semantice, gramaticale, punctuonale, stilistice a limbii române literare.</p>	<p>7.1. Respectarea regulilor ortografice, ortoepice, punctuonale, gramaticale, a normei semantice și stilistice în textul produs (oral și scris).</p>	<p>Monosemia și polisemia. Regulile de aplicare a semnelor de punctuație.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lectura expresivă a textelor literare. • Recitarea textelor literare. • Comentarea ortogramelor și a punctogramelor. • Redactarea textelor cu blancuri (cu semnele de punctuație omise). 	<ul style="list-style-type: none"> • Dicterii de control. • Lucrări de creație. • Teste de ortografie. • Prezentări orale. • Revizuirea circulară. • Manuscrisul pierdut

8. Lectura, audierea și interpretarea textelor literare și nonliterare, în limita standardelor de conținut.	8.1. Lectura expresivă a textului dramatic.	Poezia lirică. Povestirea. Nuvela. Romanul. Eseul literar. Textul nonliterar.	<ul style="list-style-type: none"> ● Interogarea multiprocesuală pe textul epic. ● Interpretarea textului liric prin agenda în trei părți/jurnalul triplu. ● Reacția cititorului. ● Înscenarea fragmentelor de text dramatic. ● Exerciții de respectare a pauzelor, a accentelor în textul citit. ● Atelier de lectură. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Teste de conținut (demonstrarea înțelegerii textului citit independent prin răspuns la întrebări) ● Comentariu de fragment ● Evaluarea lecturii orale, în baza grilei. ● Comentariul textului liric. ● Comentariu al fragmentului de text epic/dramatic.
8.2. Comentarea textului liric, a fragmentului de text epic sau dramatic.			<ul style="list-style-type: none"> ● Explicarea și exemplificarea noțiunilor studiate. ● Analiza faptelor de limbă. ● Utilizarea adecvată a terminologiei lingvistice. ● Prezentarea grafică a relației dintre noțiunile studiate. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Interogarea frontală (conversație catihetică, euristică). ● Teste formative. ● Teste sumative. ● Prezentări orale. ● Lucrări individuale (de portofoliu).
9. Operaționalizarea terminologiei lingvistice și literare, în limita standardelor de conținut.	9.1. Integrarea adecvată, conștientă a terminologiei lingvistice și literare în textul produs.	Monosemia și polisemia. Relațiile sintactice în propoziție și frază. Elementele de relație în frază. Subiectul. Propoziția subiectivă. Predicatul. Propoziția predicativă. Atributul. Propoziția atributivă. Complementele și propozițiile subordonate complementive, circumstanțiale. Apoziția. Adresarea. Cuvintele, construcțiile și propozițiile incidente. Vorbirea directă și vorbirea indirectă.		

1		2	3	4	5
10. Valorificarea mijloacelor expresive ale limbii române literare, în diferite situații de comunicare orală și scrisă.	10.1. Relatarea spontană a unei știri, întâmplări, experiențe personale; imprevizarea unui reportaj.	10.1. Relatarea spontană a unei știri, întâmplări, experiențe personale; imprevizarea unui reportaj.	10.1. Relatarea spontană a unei știri, întâmplări, experiențe personale; imprevizarea unui reportaj.	10.1. Relatarea spontană a unei știri, întâmplări, experiențe personale; imprevizarea unui reportaj.	10.1. Relatarea spontană a unei știri, întâmplări, experiențe personale; imprevizarea unui reportaj.
	10.2. Susținerea unui interviu.	10.2. Susținerea unui interviu.	10.2. Susținerea unui interviu.	10.2. Susținerea unui interviu.	10.2. Susținerea unui interviu.

	10.3. Realizarea spontană a unui reportaj.	Reportajul.	● Atelier de scriere.	● Proiect de grup (emisiune la postul de radio școlar). ● Testare la calculator.
11. Manipularea suporturilor audio-vizuale și informațive, în calitate de surse sau mijloace de învățare a limbii de instruire.	11.1. Redactarea textelor în Word.	Textul literar și non-literar. Cartea – obiect cultural (momente din istoria cărții- manuscris, a cărții tipărite și a cărții electronice).	● Elaborarea lucrărilor în variantă electronică. ● Completarea on-line a chestionarelor.	
12. Respectarea etichetei verbale în orice situație de comunicare orală și scrisă.	12.1. Identificarea normelor de etichetă verbală în orice situație de comunicare orală și scrisă.	Comedia. Specificul textului dramatic. Scrierea funcțională. Cererea. Invitația.	● Simularea situațiilor de comunicare în contradictoriu. ● Atelier de discuție. ● Relatarea conținutului unor dialoguri observate. ● Construirea unor modele de activități de comunicare, în baza normelor de etichetă verbală. ● Formularea unui cod de norme.	● Proiect de grup. ● Acvariu (observarea cu grilă a unei debateri).
	12.2. Utilizarea normelor elementare de etichetă verbală într-o situație concretă de comunicare orală și scrisă (dialog improvizat: elev – grup de elevi; elev – receptionist(ă)).			

1	2	3	4	5
<p>13. Producerea textelor care reflectă propriile experiențe senzoriale, idei, judecăți, opinii, argumente.</p>	<p>13.1. Reflectarea propriei experiențe într-o pagină de jurnal, într-un text reflexiv despre o experiență proprie (cine are dreptate/de ce am procedat așa).</p>	<p>Scrierea reflexivă. Scrierea imaginativă.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Scrierea liberă. • Pagina de jurnal. • Atelier de scrisere. 	<ul style="list-style-type: none"> • Povestirea. • Scrierea ghidată • Eseul argumentativ. De ce? • Autoevaluarea cu grilă a textului redactat.
<p>14. Identificarea propriilor atuuiri, nevoi și puncte vulnerabile în diferite situații de comunicare orală și scrisă.</p>	<p>14.1. Autoevaluarea propriilor competențe de comunicare scrisă.</p>	<p>Limba – principalul mijloc de comunicare umană.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cercul/Roata. • Cercetarea împărțită. • Consultații în grup. • Analiza probelor de evaluare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Revizuirea circula-ră. • Manuscrisul pierdut
<p>15. Exprimarea adecvată a propriei identități, prin conștientizarea apartenenței la comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română.</p>	<p>15.1. Relatarea despre sine, ca vorbitor de limbi (română ca limbă maternă și limbi străine).</p>	<p>Limba – principalul mijloc de comunicare umană.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Maratonul de scriere («Cum am învățat românește») • Analiza textuală a eratei personale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentări orale. • Proiect de grup: Redactarea revistei școlare, dedicate unei personalități.

CLASA a IX-a

Competența specifică	Subcompetența	Unități de conținut dominante / integrate	Activități de învățare (<i>recomandate</i>)	Activități de evaluare (<i>recomandate</i>)
1. Utilizarea diverselor strategii de informare/documentare, în vederea abordării eficiente a comunicării orale și scrise.	1.1. Structurarea ideilor pentru prezentarea orală și scrisă a unei emisii TV, film, spectacol; a unei cărți citite independent; a unui subiect sociocultural; a unui text de revistă/de ziar.	Limba – principalul mijloc de comunicare umană. Specificul comunicării orale și scrise în diverse domenii de activitate. Teme literare.	<ul style="list-style-type: none"> • Discriminarea/structurarea ideilor principale și secundare pentru elaborarea textului. • Alcătuirea planului de idei al eseului structurat, urmînd un algoritim. 	<ul style="list-style-type: none"> • Susținerea unui discurs, după un plan de idei alcătuit independent. • Prezentarea publică a planului de idei al discursului (alcătuit din citate). • Evaluarea cu grilă a unui discurs, pornind de la un citat.
2. Aranjarea/oronarea în pagină sau în formular standardizat a textului propriu.	2.1. Situația în pagină a textului propriu: – comentariul literar; – caracterizarea de personaj; – cererea; – proiectul; – referatul; – raportul; – CV-ul; – chat-ul; – forum-ul.	Circumstanțele comunicării. Argumentarea. Eseul. Comentariul literar. Descrierea (de ființe; de activități). CV-ul. Teme literare.	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza mostrelor de texte funcționale. • Disponerea grafică în pagină a elementelor constituente ale textului/textelor de diferite tipuri. • Elaborarea CV-ului. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentarea grafică a produsului. • Lucrare de portofoliu – un buletin de știri (analiza evenimentelor săptămîni). • Proiect de grup – publicitate pentru un produs autohton.
	2.2. Completarea formularelor tipizate.			

1	2	3	4	5
3. Rezumarea textelor literare și nonliterare.	3.1. Rezumarea esenței unui text citit independent/a unui eveniment/a unei întâmplări/a unei emisiuni TV; a unui film/spectacol.	Specificul comunicării orale și scrise în diverse domenii de activitate. Rezumatul textului literar. Teme literare.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza textelor rezumative. Redactarea rezumatului (text literar; emisiune TV; film; spectacol). 	<ul style="list-style-type: none"> Expunerea rezumativă. Chestionarul lui Cicero. Panelul de discuție (asupra unei emisiuni, vizionate în clasă).
4. Organizarea/ desfășurarea/ utilizarea diverselor strategii de învățare autonomă a limbii, prin observare directă și exersare.	4.1. Utilizarea dicționarului (explicativ, enciclopedic, de expresii și locuțiuni, de proverbe, de maxime, de citate), în scopul formării abilității de învățare a limbii.	Limba – principalul mijloc de comunicare umană. Specificul comunicării orale și scrise în diverse domenii de activitate. Circumstanțele comunicării. Stilurile funcționale ale limbii. Carențele de stil. Teme literare.	<ul style="list-style-type: none"> Identificarea sensurilor cuvintelor necunoscute, utilizând diverse dicționare. Integrarea cuvintelor explicate în contexte concrete. 	<ul style="list-style-type: none"> Evaluarea cantitativă și calitativă a vocabularului activ. Teste de vocabular. Construirea textelor în parametrii dați. Construirea textelor cu unitățile date.
	4.2. Explorarea dicționarului pentru dezvoltarea propriului vocabular.	Vocabularul limbii române. Structura vocabularului. Vocabularul fundamental și masa vocabularului.	<ul style="list-style-type: none"> Lectura articolelor lexicografice. Identificarea informației necesare în dicționare. Aplicarea regulilor studiate la conducerea textului scris. Explicarea regulilor de punctuație aplicate. Identificarea elementelor de limbă în textele artistice, științifice și publicistice. 	<ul style="list-style-type: none"> Teste de ortografie. Comentarea ortogramelor și a punctogramelor. Relevarea elementelor de limbă și literatură într-un text artistic/științific/publicistic, la prima vedere.
	4.3. Integrarea achizițiilor linguale în propriul cod verbal.	Modificări ale vocabularului. Tipuri de dicționare. Scrieri de dicționare ale limbii române. Teme literare.		

<p>5. Elaborarea și realizarea spontană, fluentă, exactă a diverselor acte de comunicare orală și scrisă.</p>	<p>5.1. Elaborarea unui discurs motivațional în stil publicistic (aviz persuasiv).</p>	<p>Limba – principalul mijloc de comunicare umană. Specificul comunicării orale și scrise în diverse domenii de activitate. Circumstanțele comunicării.</p>	<p>• Jocuri de simulare. • Redactarea discursului, conform algoritmului dat. • Construirea dialogului, utilizând formulele date. • Dezbateri. • Atelier de scriere. • Atelier de discuție.</p>	<p>• Joc de rol. • Prezențări publice (lansarea orală a discursului dat, într-un timp-limită). • Interviu în direct (evaluare cu grilă). • Compunere – deserte după tablou.</p>
<p>5.2. Lansarea orală a discursului în fața unui auditoriu dat, într-un timp limită (5 min.).</p>	<p>5.3. Realizarea spontană, fluentă, exactă a unei descrieri orale (de ființe; de activități).</p>	<p>Teme literare.</p>		
<p>6. Explicarea funcționării sistemului fonetic, lexical, gramatical al limbii române.</p>	<p>6.1. Integrarea achizițiilor lingvistice în comentariul literar produs; în textele funcționale produse.</p> <p>6.2. Utilizarea formelor gramaticale /a structurilor/ mărcilor stilistice în textele elaborate.</p>	<p>Limba – principalul mijloc de comunicare umană. Valorile stilistice ale părților de vorbire și ale formelor gramaticale. Sinonimia și omonimia sintactică. Teme literare.</p>	<p>• Comentarea mărcilor stilistice ale cuvintelor și ale formelor gramaticale. • Utilizarea unităților de limbă marcate stilistic. • Redactarea textelor, cu aplicarea exercițiilor de expansiune și restructurări. • Modificarea textelor de un stil funcțional în altul.</p>	<p>• Comentarea aspectului expresiv al formelor gramaticale și al structurilor sintactice, în texte literare propuse pentru prima lectură. • Producerea textelor de scriere imaginativă.</p>
<p>7. Respectarea normei ortografice, semantice, gramaticale, punctuaționale, stilistice a limbii române literare.</p>	<p>7.1. Respectarea normei ortografice, ortoepice, punctuaționale, semantice, gramaticale, stilistice a limbii române literare, în orice situație de comunicare: – orală (dialog, prezentări, dezbateri); – scrisă (texte literare și non-literare).</p>	<p>Limba literară/populară; limba vorbită/scrisă. Normele ortografice și punctuaționale ale limbii române. Stilurile funcționale ale limbii. Carențele de stil.</p>	<p>• Lectura expresivă a textelor literare. • Recitarea textelor literare. • Comentarea ortogramelor și a punctogramelor. • Redactarea textelor cu erori stilistice și semantice.</p>	<p>• Dicotări de control. • Lucrări de creație. • Teste de punctuație. • Prezențări orale. • Revizuirea circulației. • Manuscrisul pierdut.</p>

1	2	3	4	5
8. Lectura, audierea și interpretarea textelor literare și nonliterare, în limita standardelor de conținut.	8.1. Lectura expresivă a priului text. 8.2. Comentarea textului liric, epic, dramatic. 8.3. Evaluarea textelor literare studiate și a celor citite independent.	Teme literare. Textul nonliterar.	<ul style="list-style-type: none"> Interogarea multiprocesuală pe textul publicistic. Atelier de lectură. Înscenarea/ilustrarea fragmentelor de text epic. Exerciții de respectare a pauzelor, a accentelor în textul citit. 	<ul style="list-style-type: none"> Teste de interpretare a textului citit independent. Comentariu de text la prima vedere. Evaluarea lecturii orale, în baza grilei. Comentariul textului liric, epic, dramatic.
9. Operaționalizarea terminologiei lingvistice și literare, în limita standardelor de conținut.	9.1. Integrarea adecvată, conștientă a terminologiei lingvistice și literare în textul produs. 9.2. Evaluarea adecvată, conștientă a termenilor lingvistice și literare în textul produs.	Părțile de vorbire (privire de ansamblu). Valorile stilistice ale părților de vorbire și ale formelor gramaticale. Totalitatea formelor paradigmatiche ale cuvântului. Proprietățile sintagmatice. Părțile de propoziție (privire de ansamblu). Sinonimia și omonimia sintactică.	<ul style="list-style-type: none"> Explicarea și exemplificarea noțiunilor studiate. Analiza faptelor de limbă Utilizarea adecvată a terminologiei lingvistice. Prezentarea grafică a relației dintre noțiunile studiate. 	<ul style="list-style-type: none"> Interogarea frontală (conversație cathectică, euristică). Teste formative. Teste sumative. Prezentări orale. Lucrări individuale (de portofoliu).
	9.2. Aplicarea instrumentarului de interpretare independentă a textului.	Teme literare. Cartea ca mijloc de comunicare. Publicațiile periodice.	<ul style="list-style-type: none"> Lectura interogativă și analitică a textului. Aplicarea algoritmilor de elaborare a comentariului. Comentariu de text la prima vedere. 	<ul style="list-style-type: none"> Interogarea frontală (conversație cathectică, euristică). Comentarea textului liric, epic, dramatic. Interpretarea sugestiei figurilor de stil. Compoziții de caracterizare a personajului literar. Reflecție în baza textului literar.

<p>10. Valorificarea mijloacelor expresive ale limbii române literare, în diferite situații de comunicare orală și scrisă.</p>	<p>10.1. Argumentarea spontană, fluentă a punctului de vedere (în cadrul unei debateri).</p>	<p>Limba – principalul mijloc de comunicare umană. Specificul comunicării orale și scrise în diverse domenii de activitate. Circumstanțele comunicării. Teme literare. Scrisoarea imaginativă. Scrisoarea metaliterară. Textul nonliterar. Spotul publicitar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Analiza modelelor relevante (în baza textelor studiate). ● Audierea/vizionarea emisiunilor radio și TV, cu rezumarea ulterioară. ● Interpretarea valorii stilistice a formelor gramaticale. ● Producerea textelor de dimensiuni medii (1,5-2 pagini), cu utilizarea mijloacelor expresive ale limbii. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Elaborarea textelor în parametrii indicați. ● Jocuri de rol. ● Proiecte de grup (spot publicitar; campanie publicitară).
	<p>10.2. Prezentarea spontană a unei probleme în fața auditoriului.</p>	<p>Argumentarea. Eseul. Scrisoarea metaliterară.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Analiza detaliată a problemei. ● Comerțul cu o problemă. ● Argument în patru pași. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Prezentarea opiniei proprii versus o problemă.
	<p>10.3. Utilizarea adecvată a mijloacelor expresive ale limbii (sinonime, antonime, figuri de stil) în discursul produs: exprimarea punctului de vedere; prezentarea unui subiect socialcultural; comentariul literar.</p>	<p>Limba – principalul mijloc de comunicare umană. Vocabularul limbii române.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Analiza unor discursuri audiate/a materialelor persuasive publicate. ● Elaborarea strategiei discursive. ● Atelier de discuție. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Proiect de grup (revistă școlară).
<p>11. Manipularea suporturilor audiovizuale și informatice în calitate de surse sau mijloace de învățare a limbii de instruire.</p>	<p>11.1. Introducerea informațiilor acumulate în diferite scheme de format electronic. 11.2. Utilizarea resurselor de dicționare electronice în procesul de învățare a limbii române.</p>	<p>Limba – principalul mijloc de comunicare umană. Vocabularul limbii române. Teme literare. Dicționarele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Elaborarea lucrărilor în variantă electronică. ● Susținerea corespondenței. ● Utilizarea programelor de documentare și verificare. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Proiect de grup: forum/blog/site.

1	2	3	4	5
12. Respectarea etichetei verbale în orice situație de comunicare orală și scrisă.	12.1. Identificarea normelor de etichetă verbală în orice situație de comunicare orală și scrisă.	Limba – principalul mijloc de comunicare umană. Specificul comunicării orale și scrise în diverse domenii de activitate. Circumstanțele comunicării. Teme literare.	<ul style="list-style-type: none"> • Simularea situațiilor de comunicare în contradicțorii. • Atelier de discuție. • Relatarea conținutului unor dialoguri observate. • Construirea unor modele de activități de comunicare, în baza normelor de etichetă verbală. • Formularea unui cod de norme. 	<ul style="list-style-type: none"> • Emisiune în direct (observarea cu grilă a unei prezentări de grup). • Jocuri simulative.
13. Producerea textelor care reflectă propriile experiențe senzoriale, idei, judecăți, opinii, argumente.	12.2. Utilizarea normelor elementare de etichetă verbală într-o situație concretă de comunicare oficială (cu administrația unei instituții/cu o persoană publică/cu un deputat/cu fețe bisericesti).	Stilurile funcționale ale limbii. Teme literare.	<ul style="list-style-type: none"> • Scrierea liberă. • Pagina de jurnal. • Atelierul de scriere. 	<ul style="list-style-type: none"> • Povestirea. • Scrierea ghidată. • Eseul argumentativ. • Autoevaluarea cu grilă a textului redactat.
14. Identificarea propriilor atitudini și puncte vulnerabile în diferite situații de comunicare orală și scrisă.	14.1. Autoevaluarea propriilor competențe de comunicare scrisă.	Limba – principalul mijloc de comunicare umană. Specificul comunicării orale și scrise în diverse domenii de activitate. Circumstanțele comunicării. Teme literare.	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza probelor de evaluare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Revizuirea circulația. • Manuscrisul pierdut.

<p>15. Exprimarea adecvată a propriei identități, prin conștientizarea apartenenței la comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română.</p>	<p>15.1. Relatarea despre sine, ca vorbitor de limbi (română ca limbă maternă și limbi străine).</p>	<p>Limba – principalul mijloc de comunicare umană. Originea limbii române. Caracterul latin al limbii române. Evoluția limbii române. Specificul comunicării orale și scrise în diverse domenii de activitate. Circumstanțele comunicării.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Maratonul de scriere («Într-o țară anglofonă/francofonă»). 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezențări orale. • Proiect de grup: Redactarea revistei școlare, dedicate unei personalități.
--	--	--	--	---

VII. Strategii didactice (orientări generale).

Tipologia și specificul strategiilor didactice privind disciplina școlară *Limba și literatura română*

Abordarea sincretică a disciplinei

Privită ca disciplină de studiu și – concomitent – ca limbă de instruire (de școlarizare), *Limba și literatura română* este desemnată drept prioritară, dar și responsabilă pentru formarea competențelor de comunicare necesare elevului atât la studierea celorlalte discipline, cât și în activitatea sa ulterioară. “Comunicarea în limba maternă este abilitatea de a exprima și de a interpreta concepte, gânduri, sentimente, fapte și opinii, atât în formă scrisă, cât și orală (ascultare, vorbire, citire și scriere), și de a interacționa lingvistic adecvat și creativ, în diverse contexte sociale și culturale: în educație și formare, la muncă, acasă și în timpul liber.” (*Cadrul european comun de referință pentru limbi*)

Interdisciplinaritatea, la studiul *limbii și literaturii* în gimnaziu, implică, în primul rând, aria curriculară ***Limbă și comunicare***, mai ales în ceea ce privește practica rațională și funcțională a limbii. Deși pornesc din direcții diferite, limba română – de la funcțional spre rațional, ca limbă pe care elevul o vorbește coerent încă pînă la școlarizare și pînă a afla de structurile gramaticale sau categoriile semantice, iar limba străină – de la rațional spre funcțional, competențele lingvistice se intersectează în cazul echivalențelor semantice, gramaticale și lexicale.

Competențele lectorale, formate și dezvoltate la *Limba și literatura română*, permit o înțelegere de profunzime a textelor de studiu și la limbile moderne, a textelor științifice din celelalte domenii. La fel, înțelegerea textului de studiu la *Limba și literatura română*, referința la anumite evenimente din viața națiunii sau a personalităților literare este sterilă fără o reală transdisciplinaritate cu istoria și geografia. Profesorul este acela care le poate valorifica pe larg, re-adunînd o imagine globală a lumii din materii școlare învățate separat.

În ciclul gimnazial, disciplina *Limba și literatura română*, abordată integrat, se concretizează/materializează în:

- lecții de studiere a textului (literar și nonliterar) și de dezvoltare a competențelor de comunicare;
- lecții de asimilare a noilor conținuturi de lingvistică și de dezvoltare a competențelor de comunicare;

- lecții-atelier (de exersare a competențelor de lectură, de scriere, de comunicare orală, în baza textului și detășat de text);
- lecții de evaluare a competențelor;
- lecții de analiză a probelor de evaluare.

Renunțarea la compartimentarea disciplinei în limbă și literatură va fi asigurată de viziunea holistică asupra modelului comunicativ-funcțional, care relevă/semnalează competențele de comunicare drept finalitate a studierii disciplinei la această etapă. Respectiv, cele trei domenii oarecum distincte (limba, literatura, comunicarea) nu apar separat, ci se intersectează și se întrepătrund în acele puncte de tangență/de conexiune, pe care profesorul le consideră adecvate momentului.

În aceste circumstanțe, domeniul literatură prezintă un material variat sub aspect textual, discursiv și verbal/lingual; la rîndul său, domeniul Limbă mediază cunoașterea elementelor de construcție a comunicării în general, dar și este chemat să faciliteze înțelegerea, interpretarea și analiza textului literar; domeniul Comunicare devine terenul fertil și aria adecvată pentru exersarea în sfera pragmalingvisticii, aplicînd și la alte materii, ceea ce a constituit obiectivul disciplinei noastre.

Textul literar, abordat ca o unitate comunicativă și ca un model de comunicare artistică, precum și textul nonliterar, privit ca o sursă de informare, vor contribui la edificarea și structurarea competenței de comunicare a elevilor, reclamată atît de competența-cheie **comunicarea în limba de instruire**,¹ cît și de competențele specifice ale altor discipline de studiu.

Un aspect al integrării se manifestă în cercetarea textului literar ca fapt de limbaj, ca unitate comunicativă, înainte ca acesta să fie examinat ca o țesătură de semne, idei și imagini. La alegerea textului literar se va ține cont de următoarele criterii generale:

- a) **accesibilitatea**, în raport cu vîrsta, nivelul de dezvoltare intelectuală și cultura generală a elevilor;
- b) **varietatea**, evitîndu-se repetarea insistență a acelorași autori sau a fragmentelor din aceleași texte literare, în fiecare clasă;
- c) **valoarea**, avîndu-se în vedere atît virtualitatea educativă a textului, cît și formarea unor reprezentări culturale privind literatura națională și universală;
- d) **atractivitatea**, datorită căreia se cultivă plăcerea de a citi, gustul estetic, interesul pentru literatura de toate genurile;

¹ Deși Cadrul european de referință racordează prima competență la limba maternă, considerăm că, într-o Europă multietnică și plurilingvă, aceasta ar trebui să se numească, mai exact, comunicarea în limba de instruire. Nici pentru elevii din Republica Moldova nu se pune semnul egalității între limba maternă și limba de instruire. Mai mult, există, îndubitabil, numeroase situații în care elevii crescuți în familii bilingve nici nu au posibilitatea să comunice, în mediul școlar, în limbile lor materne, cu atît mai mult, să fie instruite în respectivele limbi.

- e) *volumul* de lecturi și consecutivitatea textelor propuse pe parcursul anului de studii.

Paralel cu demersurile tradiționale pentru învățarea teoretică a noțiunilor lingvistice inerente însușirii aspectului normat al comunicării verbale, se țin în vizor două tipuri de procese: (a) *receptarea mesajului, lansat pe cale orală sau în scris* (înțelegerea la auz și înțelegerea la lectură); (b) *producerea mesajului, pe cale orală sau în scris* (înțelegerea la lectură și scrierea).

Sugestii de proiectare didactică

Paradigma de proiectare didactică, în cadrul ariei curriculare **Limbă și comunicare**, este una comunicativ-funcțională. În lumina principiilor studiului integrat al disciplinei, recomandăm profesorului să aibă în vedere următoarele momente:

- urmărirea standardelor disciplinei pe parcursul claselor V-IX;
- adaptarea strategiilor de învățare la comunitatea de instruire (clasa de elevi) și la fiecare elev cu nevoi educaționale speciale, în parte;
- construirea unui model didactic coerent, cu punctarea/reperarea momentelor legate de cultivarea unei atitudini pozitive față de comunicare și a încrederii în propriile competențe de comunicare;
- echilibrarea ponderii acordate receptării și producerii mesajului;
- dezvoltarea capacității de a valoriza dintr-o perspectivă personală viziunea despre lume, exprimată în textele studiate;
- stimularea gândirii critice, reflexive și autonome;
- asigurarea caracterului flexibil al procedurilor/activităților de evaluare;
- observarea/evidența succeselor școlare ale fiecărui elev.

Proiectarea didactică de lungă durată, în fiecare clasă, se va face în baza triadei **competență specifică - subcompetență - unitate de conținut - activitate de învățare – activitate de evaluare**. Structura modulară îi va permite profesorului să aleagă soluția pe care o consideră optimă, cadrul didactic având libertate deplină în corelarea unităților de conținut, ordinea abordării temelor și regimul orar (numărul de ore afectat fiecărei unități de învățare).

Profesorul se va orienta după competențele specifice și subcompetențele stipulate de curriculum pentru clasa respectivă, raportînd la acestea unitatea de conținut cel mai bine potrivită pentru formarea fiecăreia. Vor fi selectate activitățile de învățare adecvate subiectului de predat sau tipului de text, dar orice lecție nouă devine o oportunitate pentru formarea unor noi deprinderi, pentru dezvoltarea competențelor stipulate de standardele educaționale și pentru comunicare în limba română, monitorizată de profesor.

**Recomandăm o variantă de proiectare calendaristică la disciplina
Limba și literatura română, realizată oră cu oră:**

Data	Unitatea de învățare	Competențele specifice	Subcompetențele	Tema lecției	Textul	Activități de predare/învățare	Activități de evaluare

Oferim mai jos un model de proiectare a unității (un bloc de lecții de 8-12 ore, în funcție de situație), care ar putea să derive din proiectarea de lungă durată și să suplینească proiectarea cotidiană a fiecărei lecții. În cazul proiectării pe unități, profesorul va rezerva neapărat penultima oră din unitate pentru desfășurarea probei de evaluare și ultima – pentru analiza rezultatelor.

Unitatea de învățare:

Numărul de ore:

Subcompetențele vizate:

Unitățile de conținut

Limbă:

Literatură:

Comunicare:

Textele de studiat:

Resurse:

Evaluarea finală:

Nr. d/o	Tema lecției	Activități de învățare	Timp (în minute)	Activități de evaluare curentă. Tema de casă
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				

Profesorilor care preferă forma tradițională de proiectare, le recomandăm câteva variante de *proiectare zilnică* a lecțiilor, în perspectiva metodologiei învățării active, valorificând competențele de comunicare prin învățarea limbii și studiul textului.

A. Modelul universal (clasic)

Etapе	Obiective operaționale	Conținuturi	Tehnologii didactice		Evaluare formativă
			Sarcini	Situații de învățare	
Reactualizarea cunoștințelor					
Comunicarea/asimilarea noilor cunoștințe					
Fixarea noilor cunoștințe și realizarea feedback-ului					

B. Modelul de structurare a lecției în cadrul

Evocare – Realizare a sensului – Reflecție – Extindere

Motivația	Achizițiile anterioare ale elevilor	Subcompetențele vizate	
Demersul didactic			
Etapa	Activitatea profesorului	Resursele și timpul	Activitatea elevilor
Evocare			
Realizare a sensului			
Reflecție			
Extindere			

C. Modelul învățării prin explorare și descoperire în cadrul

Știu – Vreau să știu – Am învățat

Motivația	Achizițiile anterioare ale elevilor	Subcompetențele vizate	
Demersul didactic			
Etapa	Activitatea elevilor	Resursele și timpul	
Actualizarea			
Integrarea			
Învățarea			
Corelarea			
Extinderea			

D. Modelul învățării directe sau explicite la lecție.

Etapele lecției	Predare - învățare	Evaluare	Timp
Momentul organizatoric			
Reactualizarea cunoștințelor			
Comunicarea/asimilarea noilor cunoștințe			
Fixarea noilor cunoștințe și realizarea feedback-ului			
Explicarea temei de casă			

Centrarea demersului educațional pe elev

Puse față-n față, curriculumul, ca document care ghidează activitatea profesorului, și manualul, ca instrument care o facilitează, vor fi orientate, ambele, spre elev. Experiențele didactice, selectate și dirijate de profesor, vor fi fixate pe cel care învață. Profesorul va cunoaște atât posibilitățile, cât și nevoile clasei de elevi cu care lucrează și va ține cont, de fiecare dată, de rezultatele evaluării formative și sumative. Activitățile didactice pe care le va selecta vor răspunde necesităților de formare a anumitor competențe.

Modelele învățării active, privite ca exigență a secolului XXI, implică alegerea unor metode activ-participative, proiectarea și desfășurarea unui demers didactic de tip formativ și performativ. Analiza permanentă a feedback-ului parvenit din partea elevilor, interpretarea rezultatelor școlare, evaluarea de competențe și performanțe sînt strategii prin care profesorul interesat ar putea să-și reorienteze activitatea și să o ajusteze la recomandările pedagogiei moderne și ale didacticii disciplinei, în speță.

Angajîndu-se într-un demers didactic în care elevul este principalul subiect al învățării, profesorul va avea în centrul atenției următoarele aspecte:

- Demersul didactic interactiv necesită pregătirea riguroasă a resurselor, distribuirea timpului, explicitarea pașilor de parcurs, repartizarea rolurilor;
- Implicarea elevilor în activități de instruire reciprocă și învățare prin cooperare deplasează accentul de la obiectul învățării și produsul care certifică învățarea spre învățarea ca proces, spre comunicarea didactică elev-elev, care minimalizează sau exclude permanenta monitorizare a tot ce se întîmplă în clasă;
- Formele interactive de predare-învățare necesită și alte strategii de evaluare decît cele tradiționale, accentul punîndu-se pe autoevaluare și evaluarea reciprocă, pe metacogniție, ceea ce nu exclude și evaluarea tradițională, ci doar modifică întrucîtva sau reorientează procedeele și formele aplicate.

Instruirea diferențiată a elevilor, exigență a învățămîntului de tip incluziv, se va axa pe acordarea de ajutor concret și personal/individual fiecărui elev cu nevoi

educaționale speciale (oricare ar fi problemele medicale ale elevului, în raport cu disciplina noastră ele se exprimă în *afazie, bîlbîială, alexie, dislexie, disgrafie, disortografie, agramatism ș.a.*). Pentru asemenea elevi sînt necesare probe și forme de evaluare adaptate; li se va rezerva timp suplimentar sau vor fi evaluați în afara orelor, cu un instrumentar specific; depășirea dificultăților pe care ei le întîmpină la lectură și scriere va fi privită ca un obiectiv prioritar al psihologului școlar, al familiei și al elevului, nu doar al profesorului. Proiectînd un demers didactic integrat și incluziv, profesorul va încerca să răspundă la una dintre întrebările primordiale: *Cum vor fi ajutați și încurajați să progreseze elevii care învață în ritm lent, pentru a nu amplifica deficiențele pe care le au unii dintre ei?*

Utilizarea Tehnologiilor Informaționale și Comunicaționale

Credem că studiul limbii și literaturii în gimnaziu, privit în conexiune cu disciplina Informatica (unde elevii învață a face un document Word și nu numai), are un potențial mai larg, cum ar fi:

- Realizarea corespondenței electronice;
- Realizarea unor lucrări în variantă electronică;
- Elaborarea și postarea unor probe de evaluare (de exemplu, pe site-ul www.LeMill.com);
- Utilizarea redactorilor (verificarea ortografiei prin uzul programelor speciale);
- Utilizarea dicționarelor on-line.

Curriculumul la *Limba și literatura română* este un gen de opera aperta, adică este deschis pentru dezvoltarea și demonstrarea măiestriei pedagogice a profesorului. Experiența de care dispune, analiza succeselor proprii, a feedbackului direct și indirect îi vor permite să structureze și să realizeze un demers educațional unic, un dialog continuu cu o anumită clasă, să utilizeze tehnici de motivare pentru lectură și pentru o expresie plastică în limba de instruire.

VIII. Strategii de evaluare (orientări generale).

Tipologia și specificul strategiilor de evaluare privind disciplina școlară *Limba și literatura română*

Evaluarea școlară este acțiunea educațională prin care rezultatele reale obținute în procesul de studiu sînt comparate cu standarde și criteriile specifice disciplinei și nivelului de școlarizare.

Evaluarea axată pe competențe

Organizarea integrată a demersului educațional la *Limba și literatura română* impune o modificare a strategiilor de predare-învățare, dar și de evaluare. Proiectarea curriculumului pe competențe, formarea și dezvoltarea acestora implică strategii adecvate de evaluare a performanței, adică a produselor, comportamentelor și a altor manifestări observabile, care dau dovadă de prezența acelor competențe¹.

Evaluarea competențelor de comunicare/lingvistice este subordonată, în linii mari, standardelor de performanță pentru etapa respectivă și vizează:

- **vorbirea orală:** interacțiunea spontană sau interacțiunea pregătită, conversația, discuția neoficială;
- **exprimarea în scris:** realizarea scrisă a temelor, sarcinilor didactice, elaborarea textelor în parametrii indicați.

În acest caz, produsele și comportamentele supuse evaluării vor fi:

- **discursurile independente** (diferite ca subiect și durată de la clasa a V-a la a IX-a);
- **actele comunicative colective** (dialoguri, discuții, comunicarea observată în cadrul activităților de grup);
- **lucrările scrise**, variind atît dimensiunile, cît și condițiile de elaborare sau dificultatea sarcinilor.

Alături de competența lingvistică, cea lectorală presupune, ca precondiție, capacitatea de a citi cu voce/a sonoriza adecvat și de a citi în gînd textele didactice și funcționale, pe care le abordează în cadrul studiilor (un exercițiu de matematică, o formulă sau ecuație de chimie, fizică, un articol de dicționar etc.). Este o competență cu care elevul vine din ciclul primar, pe care se lucrează mult în clasele 1-4, dar pe care trebuie să și-o dezvolte pe parcurs, concomitent cu extinderea și aprofundarea

¹ A se vedea: Minder, Michel, *Didactica funcțională: obiective, strategii, evaluare*, Chișinău, Cartier, 2003, pag.68 și urm.

cunoștințelor științifice. La moment, competența este oarecum ignorată și practic scoasă la periferia evaluării. La fel, capacitatea de a citi nuanțat și expresiv un text sau fragment de text literar, studiat sau lecturat suplimentar, poate servi și ca dovadă a înțelegerii mesajului, dar în practica de lucru la clasă este o activitate marginalizată.

Bunăoară, pentru a evalua competența de înțelegere a „tot ceea ce citește sau aude”, elevul răspunde, în scris sau oral, la întrebări formulate în baza unui text, pe care l-a citit sau l-a auzit, îl rezumă integral sau urmînd o altă sarcină.

Evaluarea centrată pe competențe impune organizarea unui demers coerent și logic, la proiectarea căruia profesorul pornește de la competența pe care intenționează să o evalueze, o coordonează cu standardele etapei de școlarizare și unitățile de conținut și formulează descriptorii de performanță.

De exemplu, competența lingvistică, în aspectul ei de competență ortografică, ajustată la unitatea de conținut **Adverbul**, generează descriptorul de performanță: *Elevul va scrie corect toate adverbele și locuțiunile adverbiale*, iar itemii formulați pot varia de la **Scrieți prin dictare textul** (în care, firește, sînt suficiente adverbe și locuțiuni adverbiale) pînă la **Corecți greșelile comise la scrierea adverbilor și a locuțiunilor adverbiale** (sarcina de a identifica, înlătura și comenta greșeala este una cu impact asupra formării de competențe).

Evaluarea competenței lectorale va solicita, prin descriptorii de performanță, demonstrarea gradului de înțelegere, analiză, interpretare a unui text propus sau citit anterior. Descriptorii vor oscila între elementarul identificării de informații concrete, formularea temei textului, raportarea datelor din text la cunoștințele despre lume ale cititorului – la explicarea legăturii dintre forma și conținutul textului, comentarea mesajului, interpretarea finalului/interpretarea unei afirmații.

Tipuri de evaluare

Demersul didactic de zi cu zi este întretesut de **evaluarea continuă la clasă**. În acest context, e nevoie ca profesorul să-și organizeze un sistem de colectare a feedback-ului, determinînd pe loc gradul de formare a competenței, dar și gradul de rezistență a cunoștințelor și abilităților existente deja. Această evaluare are o arie de acoperire vastă – și ca modalități de desfășurare, metode și tehnici, și ca subiecte pe care se va centra.

În opoziție cu evaluarea sumativă, **evaluarea continuă** (sau permanentă) este prezentă pe tot parcursul activității de instruire și oferă – prin diverse strategii și tehnici aplicate de profesor – un feedback relevant în legătură cu eficiența demersului didactic desfășurat. Întrebările inerente explicațiilor la clasă, sarcinile imediat următoare, realizarea temelor de casă, probele curente, gradul de implicare în discuții ș.a.m.d. – toate sînt părți ale evaluării continue. Este un proces „nonstop”, o comunicare didactică permanentă dintre profesor și elev, din care ambii obțin informații despre efectele acțiunii lor.

După implicarea persoanelor/actorilor în evaluare, constatăm că ea poate să fie pilotată de profesor sau de elev, în varianta de autoevaluare și evaluare reciprocă.

Evaluarea pilotată de profesor este tradițională: profesorul formulează întrebări și sarcini, apoi evaluează răspunsurile sau produsele, le estimează, în conformitate cu rigorile (bareme, grile, indicatori, criterii etc.). Este corect ca înainte de evaluare să se facă publice criteriile de apreciere a produselor și a comportamentelor, ca performanță vs. o anumită competență.

Autoevaluarea este o procedură de evaluare formativă, prin care elevul trebuie să aprecieze calitatea sau valoarea lucrului său, în raport cu obiectivele definite și criteriile impuse. Încercînd să facem ca elevul să fie un adevărat subiect al demersului educațional, trebuie să-l lăsăm să-și aprecieze – obiectiv, cu criteriile și indicatorii sau grila elaborată în mîină – ce și în ce măsură a reușit. Grilele trebuie să fie simple și clare, ca elevul să le însușească și să le poată aplica. Mai importantă decît evaluarea însăși este debriefarea și înțelegerea cauzelor de ce nu reușește ceva. Este o procedură metacognitivă și capătă un rol tot mai mare în formarea personalității și pregătirea ei pentru viață. Prin aplicarea autoevaluării, vom căuta să instaurăm obiectivitatea evaluării.

Coevaluarea formativă este pasul ulterior – compararea rezultatelor autoevaluării cu evaluarea făcută de profesor, după aceleași criterii și cu aceiași indicatori. Este un prilej de a discuta constructiv cu elevul și de a face transparent întreg procesul de evaluare.

Evaluarea reciprocă este evaluarea pilotată de elev; ea se plasează în aceeași arie de activități și necesită grile simple de aplicat și clare. Într-un proces de instruire interactivă, operațiile de evaluare reciprocă sînt frecvente, dar, ca demersul să aibă efectul scontat, trebuie să se formeze deprinderile de a aplica în proces criterii certe și indicatori clari.

Cînd condițiile tehnice o permit, putem recurge și la **evaluarea asistată de calculator**, în opoziție cu cea tradițională, numită **manuală**. Evaluarea asistată de calculator abia își face loc în învățămîntul din Republica Moldova și presupune teste alcătuite, de regulă, din itemi cu alegere duală, cu alegere multiplă sau cu răspuns scurt, cheile/răspunsurile corecte permițîndu-i calculatorului să evalueze pe loc corectitudinea acelor răspunsuri. Sînt itemi pentru exersare și evaluare, acceptabili atît pentru evaluarea competenței lingvistice, cît și pentru evaluarea competenței lectorale. De exemplu, pentru competența ortografică, lexicală, semantică, gramaticală se pot propune itemi cu alegere duală sau cu alegere multiplă, cu răspuns scurt, la fel, lectura și înțelegerea unui text se poate verifica prin itemi de acest tip.

Evaluarea sumativă este evaluarea generală a asimilării unei materii, care intervine în momente precise (la fine de capitol, semestru sau clasă, chiar după o treaptă școlară) și realizează o constatare în privința succesului sau eșecului. Testul aplicat la finele unei teme de proporții, lucrarea sau teza semestrială, examenul prezintă mostre de asemenea evaluări.

Evaluarea de certificare este o varietate de evaluare sumativă, care constată succesul (sau eșecul) la disciplină pe o perioadă de școlarizare, și succesul la această evaluare asigură certificarea elevului. Este vorba de evaluările de capacitate la fine de gimnaziu.

În acest sens, evaluarea sumativă și cea de certificare au scopuri, dar și instrumente mai clare. Examenul de absolvire a gimnaziului, lucrările/testele de la fine de capitol, semestru sau clasă sînt evaluări care asigură promovarea, sînt indicatori ai succesului fiecărui elev în parte. În plus, un examen național de capacitate se construiește, transparent, în baza unei programe de examen, care derivă din standardele disciplinei, competențe evaluabile, descriptorii de performanță (produse sau comportamente observabile).

Examenul de certificare la *Limba și literatura română*, la finele ciclului gimnazial, este un examen obligatoriu, scris, construit ca test ce vizează componentele de cunoștințe și abilități din competența lingvistică și cea lectorală, conține itemi diferiți ca tip, elaborați în baza unui text literar sau nonliterar, pus la dispoziția elevului pentru întreaga perioadă de desfășurare a examenului.

Metode și tehnici de evaluare

Didactica *Limbii și literaturii române*, la etapa gimnazială, face uz de probe orale și scrise, mai puțin de probe practice, dar, în virtutea orientării spre examenul de absolvire a gimnaziului, care e scris, atenția față de probele orale și față de cele practice a scăzut.

- ◆ **Probele orale**, concepute ca probe, nu intervenții într-un dialog, merită să fie utilizate la clasă la diferite materii, printre care limba română, ca limbă de instruire, are prioritate. Comunicarea corectă și coerentă în limba română – de la articulare la construcția discursului și lansarea lui, cu intonația adecvată – nu poate fi omisă din demersul educațional.

Deși neglijate uneori, probele orale nu și-au pierdut importanța în procesul de învățare și evaluare, iar aplicarea lor în domeniul studiului limbilor nu poate fi evitată chiar. Impactul necesității sau șanseii de a comunica oral și de a fi evaluat pentru calitatea acestei comunicări asupra formării personalității este incontestabil. Interviuurile pe care elevul de azi le va susține pe parcursul vieții, mai ales cele de angajare sau de selecție, presupun existența abilității de a înțelege rapid întrebarea sau sarcina adresată, de a analiza situația și de a oferi un răspuns adecvat. Elevului trebuie să i se creeze oportunitatea de a comunica oral în diverse circumstanțe, de a face față diferitelor interviuuri, dat fiind că în viața adultă numeroasele profesii au să i-o reclame. Probele orale practicate și recomandate sînt:

- **Lectura cu voce a textelor.** Pentru formularea probei este important să stabilim condițiile: este un text cunoscut/studiat sau nu, este o lectură „la prima

vedere”; volumul textului; timpul optim pentru realizarea lecturii. La *Limba și literatura română* lectura cu voce poate avea aspectul lecturii expresive, pe roluri etc. În acest caz, evaluăm:

- *corectitudinea tehnică a lecturii;*
 - *corectitudinea articulării;*
 - *potrivirea elementelor paraverbale la conținutul textului (intonația cu toate componentele ei);*
 - *realizarea sarcinilor suplimentare, dacă acestea au fost puse.*
- **Recitarea** unui fragment sau text memorat. S-ar părea că învățămîntul formativ, deplasînd accentele spre formarea de competențe și diminuînd rolul cunoștințelor pure, reproductive, a scos la periferia demersului didactic memorarea textelor literare. Nu credem că elevul trebuie să învețe cît mai multe poezii, dar nici nu admitem că există un elev de succes, format și cultivat în mediul lingvistic și literar corespunzător, care nu știe (și nici nu recunoaște) textele poetice de referință ale literaturii române. Libertatea curriculară, la moment, îi permite profesorului să propună dînsul unele texte pentru memorare, să stabilească și condițiile de verificare. Prezentul document determină limita cantitativă pentru fiecare clasă. Oricare ar fi formele (evaluare reciprocă, evaluare individuală în afara orei, ...), se vor aprecia următoarele aspecte:
 - *corespunderea textului recitat cu originalul;*
 - *expresivitatea lecturii;*
 - *corectitudinea articulației.*
 - **Interogarea frontală:** menționăm că uneori o interogare frontală poate fi mai adecvată decît testările, iar problemele detectate sînt mai clare. Aname interogarea frontală va fi modalitatea eficientă de a monitoriza activitățile la clasă în timpul cît se studiază o temă de proporții, în procesul lucrului la subiecte extinse. În asemenea caz, criteriile de evaluare, aplicate clasei întregi și utilizate pentru monitorizarea învățării, sînt:
 - *cantitatea de respondenți posibili pentru fiecare întrebare adresată;*
 - *calitatea/corectitudinea/adecvanța răspunsurilor;*
 - *calitatea realizării sarcinilor.*
 - **Interviul**, ca probă orală aplicabilă la orice materie, presupune conversația „vie” între unul sau mai mulți evaluatori și persoana interviuată (elev). Tehnica interviului (practicată azi, mai ales, în cadrul examenelor orale și la susținerea diferitelor concursuri) presupune o continuitate a întrebărilor și răspunsurilor: răspunsul la prima întrebare generează întrebarea a doua, deci nu am prevăzut din start întreg setul, dar prin întrebări de acest gen putem să ne facem o idee

despre nivelul la care se află elevul. Ar putea fi o tehnică necesară pentru elevii care învață individual un subiect sau pentru activități de evaluare speciale (de corecție, în afara orelor de clasă), deoarece modalitatea aceasta nu presupune decât profesorul și elevul intervievat, nu și spectatori. Ca să evităm, și în aceste cazuri, o apreciere subiectivă, „la ochi”, e bine să fie clare criteriile și indicatorii: câte întrebări, în cât timp, cât de amplu trebuie să fie răspunsul etc. Pare să fie mai ușor de observat cantitatea de răspunsuri date (să zicem, elevul a răspuns la 4 din 6 întrebări care i s-au adresat), calitatea răspunsurilor etc., gradul de profunzime, uneori și timpul de răspuns pentru o singură persoană, dar este dificil să acorzi atenție numai respondentului și să nu lași clasa să se plictisească, urmărind procedura de interogare, fără să se implice în ea.

Așadar, criteriile de evaluare în cadrul interviului pot fi:

- *prezența/lipsa răspunsurilor la întrebările de start, de la care trebuie să pornească interviul;*
 - *cantitatea de întrebări adresate/cantitatea de întrebări la care s-a răspuns corect;*
 - *corectitudinea științifică a răspunsurilor date;*
 - *calitatea răspunsurilor (profunzimea abordării subiectului, exprimarea concluziilor, validitatea argumentelor);*
 - *gradul și promptitudinea înțelegerii întrebărilor;*
 - *calitatea exprimării orale în limba de instruire.*
- **Răspunsurile**, mai mult sau mai puțin ample, la întrebările/subiectele unei teme care trebuia studiată acasă (de regulă, acestea au un pronunțat caracter reproductiv, încurajează memorarea datelor). Tipul acesta de probe orale, care au ajuns acum în dizgrația învățământului preuniversitar, se recomandă pentru lecții de generalizare și sistematizare. Ele formează o competență pe care mizează învățământul universitar și pe care o are în vizor și învățământul preuniversitar – *de a ști să înveți, să te documentezi la un subiect, să dai un răspuns încheiat.*

Evaluăm:

- *structurarea adecvată a răspunsului;*
 - *corectitudinea științifică a informației;*
 - *validitatea concluziilor și a argumentelor;*
 - *calitatea exprimării orale în limba română.*
- **Realizarea orală** a diferitelor sarcini la o temă studiată, exerciții din manual sau din auxiliare didactice, care nu implică rezolvări scrise sau construire de scheme, grafice etc., nici copierea unei informații în caiete. Trecerea firească de la întrebări la sarcini este un indiciu de complicare a operațiilor intelectuale (de la întrebări elementare, care cer reproducerea unui răspuns existent, la

construirea răspunsului propriu, prin întrebări complexe și elaborarea unor produse intelectuale). Realizarea sarcinilor permite să se observe cum judecă elevul care compară, aplică, analizează, concluzionează etc.

În realizarea sarcinilor, evaluăm:

- *respectarea cerinței de operație intelectuală;*
- *respectarea altor cerințe (limite cantitative, condiții de realizare);*
- *corectitudinea științifică a informațiilor din domeniu (din unitatea de conținut supusă evaluării);*
- *pertinența ideilor și a concluziilor; dacă operația intelectuală a presupus argumentarea și concluzionarea/calitatea produsului;*
- *calitatea exprimării orale în limba română.*

◆ **Probele scrise**, în didactica *Limbii și literaturii române*, sînt mai obiective decît cele orale și ocupă, în situația de azi, o parte semnificativă din timpul și efortul alocat evaluării. Firește, comoditatea de a da același subiect (sau variante echivalente, clone) tuturor elevilor, de a-i plasa în condiții egale în procesul elaborării lucrării și în procesul evaluării ei este vizibilă. Cade riscul de loterie a evaluării, iar lucrarea scrisă poate fi revăzută, reevaluată.

Probele scrise, recomandate în procesul de predare - învățare - evaluare la *Limba și literatura română* în gimnaziu sînt:

- **Realizarea scrisă a unui exercițiu/sarcină/item** – ca o temă de casă ori ca o sarcină individuală în clasă.

Proba presupune evaluarea unor operații intelectuale, complexe uneori, dar care preced elaborarea de eseuri și de alte texte coerente.

După cum sînt formulate cerințele, realizarea lor trebuie să fie scrisă.

În acest caz, evaluăm:

- *respectarea cerinței de operație intelectuală;*
- *corectitudinea științifică a celor scrise;*
- *pertinența ideilor și a concluziilor; dacă operația intelectuală a presupus argumentarea și concluzionarea/calitatea produsului;*
- *corectitudinea tuturor aspectelor textului scris (ortografie, punctuație, vocabular, structură sintactică și forme gramaticale, coerență, aranjare în pagină);*
- *respectarea altor cerințe (limite cantitative).*

- **Dictarea** este o probă scrisă clasică, aplicată de mult timp la studiul limbilor. Prin dictări, evaluăm cunoașterea regulilor de ortografie și punctuație și – într-o cheie specifică de rezolvare de probleme – aplicarea acelor reguli într-un text audiat. Diapazonul dictărilor se extinde la dictări cu sarcini specifice, cînd nu se înscrie întreg textul, ci doar unele elemente (aceasta va impune operația de analiză, de selectare a faptelor de limbă), o înscriere schematică și

alte sarcini. Varianta standard de dictare este, de regulă, o probă frontală, care mizează pe înțelegerea la auz și capacitatea de a scrie. Pentru vârste diferite de școlarizare numărul cuvintelor dintr-o dictare e și el diferit. La alegerea textului, profesorul va stabili dacă această dictare are în obiectiv doar cunoașterea și aplicarea unor reguli (de exemplu, a regulilor de scriere a cuvintelor compuse, a numelor proprii sau a regulilor de izolare a propozițiilor subordonate) sau se referă la toate regulile care se vor actualiza în toate segmentele scrise. A doua opțiune e mai frecventă, dar, mai ales în clasele gimnaziale, trebuie verificat dacă regula respectivă s-a învățat deja, altfel riscăm să penalizăm nejustificat. Pentru că evaluarea dictării nu este deloc simplă, ea se face „în descreștere”, sau prin depunțare, nu prin acumulare de puncte pentru fiecare cuvânt scris corect sau pentru fiecare semn aplicat corect. Astfel, pornim de la premisa că o dictare scrisă impecabil merită calificativul maxim „10”, iar, ulterior, numărul greșelilor acumulate scade din valoarea notei.

- **Expunerea** este o probă cu frecvență mare în clasele gimnaziale și în cadrul studierii limbilor, ea demonstrează capacitatea elevului de a asculta și a înțelege la auz un text, de a memora informațiile cele mai importante și de a produce un text nou. Prin expunere, evaluăm:
 - *corectitudinea înțelegerii la auz a textului citit;*
 - *structurarea/coerența logică a narațiunii proprii;*
 - *calitatea scrierii, care aici se va evalua tot prin depunțare, ca și în cazul dictării.*
- **Rezumatul** este o probă care demonstrează nu numai capacitatea de a înțelege la lectură sau la auz un text, ci și de a-l analiza și a produce un text nou, delimitând esențialul de neesențial.

Rezumatul are o răspîndire largă în clasele de gimnaziu, dar și ulterior, referințele rezumative la textele literare cer ca această operație să se efectueze adecvat. Or, rezumatul are, de regulă, exprimată foarte clar limita de întindere – în atîtea cuvinte, atîtea rînduri, pagini. Varianta instructivă a rezumatului cere ca acesta să fie egal cu 1/3 din textul de bază.

Dacă solicităm expunerea rezumativă a unui episod de roman sau a unei nuvele, e clar că trebuie indicată o limită cantitativă rezonabilă.

La evaluarea rezumatului, apreciem:

- *corectitudinea înțelegerii episodului (în lipsa unor cunoștințe socioculturale, se întîmplă ca elevii să nu înțeleagă în ce rezidă problema, cînd și unde au loc evenimentele și să dea niște interpretări eronate);*
- *integritatea prezentării episodului cerut (elevii se opresc la unele secvențe și deseori nu mai ajung la deznodămînt);*

- *delimitarea esențialului de neesențial (elidarea detaliilor neesențiale, a elementelor descriptive);*
 - *operarea unor modificări lingvistice pe care le impune textul (schimbarea persoanei gramaticale, a vorbirii directe etc.);*
 - *calitatea scrierii propriu-zise, care aici se va evalua tot prin depunctare, ca și în cazul dictării și al expunerii.*
- **Lucrarea de control**, ca probă scrisă de evaluare a cunoștințelor la un capitol/temă de conținut, este precursorul istoric al testului și este înlocuită de ultimul pe scară largă. De regulă, ea este anunțată din timp, ca elevii să se pregătească, și se compune din mai multe întrebări sau sarcini, în dependență de vârsta elevilor și specificul disciplinei.

Este corect ca lucrarea să conțină întrebări și sarcini cu grad diferit de dificultate și să presupună diferite operații intelectuale, de la cunoaștere la aplicare, analiză, sinteză și evaluare.

În vederea unei evaluări obiective, chiar în procesul formulării sarcinilor, profesorul trebuie să aibă și punctajul maxim prin care va evalua fiecare sarcină sau întrebare, astfel ca suma punctelor maxime să fie raportată la calificativul maxim „10”.

- **Eseul** este proba scrisă complexă, centrată pe examinarea unui subiect/probleme sau construită pe o afirmație-titlu, prin care se evaluează capacitatea elevilor de a produce o sinteză. În mod normal, eseul poate fi unica probă de evaluare, cu o limită de întindere raportabilă la timpul alocat pentru realizare, sau un item dintr-un test mai complex, de exemplu, în cadrul examenului sau al tezei.

Eseul structurat (care presupune un algoritm-structură cunoscută și elevului) și **eseul nestructurat** (care nu are acea structură dictată de algoritm, dar totuși presupune structurarea clară și logică a conținutului) se evaluează la următoarele aspecte:

- *corectitudinea științifică a abordării subiectului (utilizarea termenilor, a datelor, a altor informații asimilate);*
- *realizarea sarcinilor specifice (respectarea structurii);*
- *relevanța exemplelor; a concluziilor și a argumentelor;*
- *respectarea limitei de întindere;*
- *corectitudinea tuturor aspectelor textului scris.*

- **Testul** – o probă foarte populară în didactica actuală – se construiește în baza matricei de specificații, din itemi de grad diferit de complexitate. Cantitatea și valoarea itemilor poate diferi, dar este important ca fiecare operație intelectuală care este cerută explicit de item să aibă „acoperire” în baremul analitic.

Itemii complecși, din categoria studiilor de caz, a elaborării proiectelor și completării portofoliilor, au un rol deosebit în dezvoltarea capacității de integrare,

dar și a gradului de formare a unei competențe. Formularea itemului va indica, de asemenea, ce trebuie făcut, va stipula limita în timp și, uneori, în volum, sau alte condiții de realizare.

Evaluarea unor produse specifice, în vogă azi în învățămînt – a **proiectelor** și a **portofoliilor** – permite o apreciere transdisciplinară a competențelor și are o durată considerabilă de realizare. Prin urmare, evaluarea portofoliului nu este bună pentru orice oră, dacă nu s-a stabilit din timp că pentru data cutare elevul îl va avea completat. Important e ca acesta să nu fie lada cu de toate, ci să aibă o structură de interior clară, să aibă materialele elaborate și prezentate adecvat.

Structura portofoliului va depinde de specificul disciplinei și de vârsta elevilor, de subcompetențele stipulate pentru clasa respectivă.

Un portofoliu ținut de elevii din clasele gimnaziale la *Limba și literatura română*, de exemplu, ar putea include:

- *Fișe biobibliografice sau un jurnal dublu/triplu de lectură.*
- *Lucrări de creație (ilustrații la textele studiate, lucrări de imaginație ghidată, grafice, scheme, tabele produse de elevul însuși etc).*
- *Recenzii proprii, scrise pentru autoevaluare, și recenzii ale colegilor, în cadrul evaluării reciproce.*
- *Materiale rezultate din investigații proprii: notițe, teze, fișe, proiecte (individuale și de grup).*

Ceea ce va evalua profesorul în cazul analizei portofoliului va fi:

- *prezența lucrărilor necesare, stabilite din timp, în portofoliu;*
- *calitatea lucrărilor care nu au fost apreciate anterior;*
- *organizarea adecvată a portofoliului;*
- *modul de prezentare.*

Evaluarea proiectelor realizate de elevi (**proiectul** este chiar un subiect din conținuturile curriculare la limba română în clasa a VIII-a) presupune, la fel, un timp util pentru realizarea sarcinii, crearea condițiilor adecvate pentru eficiența elaborării acestuia.

Profesorul va aprecia rezultatele proiectului, urmărind:

- *corespunderea cu sarcina dată;*
- *rezultatele obținute și posibilitatea generalizării informației incluse;*
- *raportul final și modul de prezentare a informației;*
- *gradul de implicare a participanților în sarcina de lucru.*

◆ **Proble practice** la *Limba și literatura română* se soldează cu produse de genul prezentărilor (inclusiv Power Point) și al publicațiilor (colaje, gazete, suporturi, reviste). În acest caz, evaluarea are două aspecte: unul este observarea comportamentului elevului în procesul realizării, înregistrarea rezultatelor chiar, compararea cu un standard de performanță, exprimat verbal sau în parametri fizici; celălalt aspect presupune analiza produsului, care poate include și descrierea verbală a propriei activități, dar și concluziile făcute.

- **Observarea**, ca o formă simplă de lucrare practică și o primă fază a cercetării, presupune preluarea unor informații, decodarea lor și verbalizarea. Elevul poate avea o sarcină specială de observare (ca temă de casă, pentru o oră următoare), poate să apeleze la experiența proprie, pe care o deține în memorie, poate să facă anumite observări chiar la clasă, pe material „ viu ” sau din înregistrări video. Ceea ce va evalua profesorul este gradul de înțelegere a situației urmărite, verbalizarea informației în termenii adecvați și formularea concluziilor pertinente.

Raportată la funcționarea limbii, precizarea este importanta pentru subiecte cum ar fi *Dinamica vocabularului*, e potrivită pentru a face observări importante asupra felului cum se vorbește în diferite medii, ce cuvinte noi apar în mass-media (știri, publicitate), cum se construiesc și se descifrează sensurile ocazionale ale cuvintelor.

- **Lucrările grafice** (desene, postere, hărți, scheme, diagrame, ilustrații, slide-uri etc.) sînt importante pentru activarea diferitelor inteligențe.

În tendința generală și dominantă de a dezvolta creativitatea elevilor, sarcinile de acest fel au prioritate. Deși se pare că nu contează calitatea desenului și la baza acestor lucrări practice stau cunoștințele abordate într-o nouă cheie (că doar nu vom cere să se copieze niște tabele sau scheme de gata), capacitatea de a prezenta grafic adecvat un fenomen sau un sistem supus examinării este importantă.

Raportată la competențele urmărite prin demersul didactic la *Limba și literatura română* în gimnaziu, această metodă se pretează utilizării în cadrul activităților didactice care abordează conceptul de literatură și artele conexe. Un avantaj evident al acestei metode se referă la formarea competențelor de analiză și sinteză a elementelor de conținut, prin esențializarea și explicarea lor în forma unor organizatori cognitivi, scheme, precum și stimularea, consolidarea competenței de comunicare.

Diversitatea metodelor și a tehnicilor de evaluare, a produselor și a comportamentelor observabile la ora de *Limba și literatura română* în gimnaziu, dialogul continuu pe care îl țin, prin realizarea sarcinilor, elevul și profesorul pune accent pe **evaluarea curentă (formativă)**.

Anume această evaluare dă un feedback prompt și lasă profesorului loc de manevrare, de redresare a situației, îi mai permite să-și modifice proiectul și demersul educațional. Specificul disciplinei în clasele gimnaziale – în procesul de realizare a diferitor sarcini din manuale sau auxiliare didactice – permite o evaluare continuă, eficientă la clasă, conferă un caracter interactiv demersului educațional în ansamblu.

IX. Surse utile de informare și documentare

Bibliografie

1. Albușescu, I., Pragmatica predării. Activitatea profesorului: între rutină și creativitate. Pitești: Paralela 45, 2008
2. BOCOȘ, M., Didactica disciplinelor pedagogice. Un cadru constructivist. Pitești: Paralela 45, 2008.
3. BOCOȘ, M., JUCAN, D., Teoria și metodologia instruirii. Teoria și metodologia evaluării. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor. Pitești: Paralela 45, 2008.
3. BONTAȘ, I., Tratat de pedagogie. București: BICALL, 2007.
4. CARTALEANU, T., COSOVAN, O., GORAȘ-POSTICĂ, V., LÎSENCO, S., SCLIFOS, L., Formare de competențe prin strategii didactice interactive. Chișinău: Pro Didactica, 2008.
5. COSTEA, O. Didactica lecturii: o abordare funcțională. Iași: Institutul European, 2006.
6. CRĂCIUN, C., Metodica predării limbii și literaturii române în gimnaziu și liceu. Deva: Emia, 2004.
7. CRISTEA, G., Managementul lecției. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2007.
8. EFTIMIE, N., Metodica studierii limbii și literaturii române. Pitești: Paralela 45, 2000.
9. GOIA, V., Didactica limbii și literaturii române. Cluj: Dacia, 2000.
10. GUȚU, VI. Cadru de referință al Curriculumului Național. Chișinău: Știința, 2007.
11. ILIE, E. Didactica literaturii române. Iași: Polirom, 2008.
12. LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ. Curriculum pentru învățământul gimnazial. Chișinău: Univers Pedagogic, 2006.
13. MINDER, M., Didactica funcțională, obiective, strategii, evaluare. Chișinău: Cartier, 2003.
14. NEGREȚ-DOBRIDOR, I., Teoria generală a curriculumului educațional. Iași: Polirom, 2008.
15. PAMFIL, A., Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise. Pitești: Paralela 45, 2006.
16. PARFENE, C., Metodica studierii limbii române. Iași: Polirom, 1999.
17. PÎSLARU, VL., CRIȘAN, AL., CERKEZ, M. (coord.), Curriculum disciplinar de limba și literatura română. Clasele V-IX . Chișinău: Știința, 1997.

Webografie

1. www.bice.md/UserFiles/File/publicatii/cadrul.pdf
2. www.see-educoop.net
3. curriculum.qca.org.uk
4. www.acara.edu.au
5. www.ncca.ie
6. www.curriculumonline.gov.uk